

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра теорії та практики перекладу романських мов імені Миколи
Зерова

**ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ІТАЛІЙСЬКИХ НАУКОВО-
ПОПУЛЯРНИХ ТЕКСТІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ**

Кваліфікаційна робота

освітнього ступеня «магістр»
студентки II курсу магістратури
освітньої програми *«Загальний і галузевий
усний та письмовий переклад з
італійської та англійської мов»*,
спеціальність – *Філологія (романські
мови та літератури (переклад включно),
перша - італійська)*

Єлизавета Сергіївна ЩЕРБАНЬ

Науковий керівник:

ас. Олеся ВЕКЛИЧ

Рецензент:

ас. Ольга БОГДАНОВА

«Допущено до захисту»

Протокол засідання

кафедри *теорії та практики перекладу*

романських мов імені Миколи Зерова

протокол № 8/1 від «27» травня 2024 року

завідувач кафедри (підпис)

д.філол.н., проф. Ірина СМУЩИНСЬКА

КИЇВ

2024

Анотація

Магістерська робота присвячена дослідженню тонкощів перекладу італійських науково-популярних текстів українською мовою.

Метою роботи є виявлення особливостей перекладу італійських науково-популярних текстів українською мовою на прикладі книг Сальваторе ла Порте «Хвала гніву. Чому ми повинні гніватися частіше і більше» та Серджіо Бенвенуто «Зневіра. Муки байдужості» (у перекладі Л. Котляр та Н. Суполкіної).

Поєднання таких методів, як описовий, класифікації, індукції, дедукції, структурно-семантичний, синтезу і аналізу, логічного узагальнення, дозволило виявити лексичні, стилістичні та граматичні особливості науково-популярних текстів. Дослідження складається з двох розділів. Сальваторе Ла Порте та Серджіо Бенвенуто – відомі італійські науково-популярні автори, які пишуть про складні теми зрозуміло та захоплююче. Встановлено, що вони використовують багату і різноманітну лексику, включаючи терміни, емоційну лексику та ідіоматичні вирази. Автори активно застосовують стилістичні засоби, такі як епітети, метафори, порівняння, алюзії, синекдохи, персоніфікації. Граматичні особливості творів включають відмінності в структурі речень, системі дієвідмінювання дієслів, необхідність узгодження іменників і займенників, відсутність середнього роду іменників в італійській мові та відсутність артиклів в українській мові. Для забезпечення точності та ефективності перекладу з італійської на українську використовувалися такі трансформації, як перестановки, калькування, додавання, компенсація, опущення, заміни.

Ключові слова: переклад, науково-популярні тексти, лексичні, стилістичні та граматичні особливості, трансформації, італійська мова.

Abstract

The master's thesis is devoted to the study of the subtleties of translating Italian popular science texts into Ukrainian.

The purpose of the work is to identify the peculiarities of translating Italian popular science texts into Ukrainian on the example of Salvatore la Porta's book "The

Praise of Anger. Why we should be angry more often and more" and Sergio Benvenuto's "Despondency. The Torment of Indifference" (translated by L. Kotlyar and N. Supolkina).

The combination of such methods as descriptive, classification, induction, deduction, structural and semantic, synthesis and analysis, and logical generalisation allowed to identify lexical, stylistic and grammatical features of popular science texts. The research consists of two chapters. Salvatore La Porta and Sergio Benvenuto are well-known Italian popular science authors who write about complex topics in a clear and engaging way. It was found that they use a rich and varied vocabulary, including terms, emotional vocabulary and idiomatic expressions. The authors make extensive use of stylistic devices such as epithets, metaphors, similes, allusions, synecdoches, and personifications. The grammatical features of the works include differences in sentence structure, verb conjugation, the need to coordinate nouns and pronouns, the absence of neuter nouns in Italian and the absence of articles in Ukrainian. To ensure the accuracy and efficiency of the translation from Italian into Ukrainian, the following transformations were used: transpositions, calques, additions, compensations, omissions, and substitution.

Keywords: translation, popular science texts, lexical, stylistic and grammatical features, transformations, Italian language.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ВИВЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПЕРЕКЛАДУ ІТАЛІЙСЬКИХ НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИХ ТЕКСТІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	8
1.1. Теорія перекладу науково-популярних текстів в дослідженнях науковців.....	8
1.2. Особливості науково-популярного перекладу.....	18
1.3. Труднощі перекладу українською мовою італійських науково-популярних текстів.....	32
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПЕРЕКЛАДУ ІТАЛІЙСЬКИХ НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИХ ТЕКСТІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ НА ПРИКЛАДІ КНИГ САЛЬВАТОРЕ ЛА ПОРТА «ХВАЛА ГНІВУ. ЧОМУ МИ ПОВИННІ ГНІВАТИСЯ ЧАСТІШЕ І БІЛЬШЕ» ТА СЕРДЖІО БЕНВЕНУТО «ЗНЕВІРА. МУКИ БАЙДУЖОСТІ»	41
2.1. Сальваторе ла Порта та Серджіо Бенвенуто як автори науково-популярних текстів.....	41
2.2. Способи відтворення лексичних особливостей текстів книг Сальваторе ла Порта «Хвала гніву. Чому ми повинні гніватися частіше і більше» та Серджіо Бенвенуто «Зневіра. Муки байдужості».....	46
2.3. Шляхи відтворення стилістичних особливостей текстів книг Сальваторе ла Порта та Серджіо Бенвенуто українською мовою.....	53
2.4. Питання відтворення граматичних особливостей перекладу книг «Хвала гніву. Чому ми повинні гніватися частіше і більше» та «Зневіра. Муки байдужості» українською мовою.....	63
2.5. Провідні прийоми перекладу оригінального тексту книг Сальваторе ла Порта та Серджіо Бенвенуто українською мовою.....	71
ВИСНОВКИ	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	84
RIASSUNTO	93

ВСТУП

Актуальність теми. Дослідження тонкощів перекладу італійських науково-популярних текстів українською мовою набуває значної актуальності в сучасних умовах, що зумовлено насамперед зростаючою важливістю та попитом на наукові тексти як засіб обміну інформацією та її поширення у світовій науковій спільноті. Останніми роками значно зросло визнання ролі наукових текстів у сприянні міжнародній співпраці та обміну знаннями.

Глобалізований характер обміну інформацією підкреслює інтеграцію знань з різних мовних і культурних середовищ. У окресленому контексті ефективний переклад наукової інформації, особливо в науково-популярному жанрі, набуває першочергового значення. Глибоке розуміння прийомів і трансформацій, що використовуються для передачі лексико-семантичних особливостей в італійсько-українській мовній парі, має вирішальне значення для забезпечення точного та адекватного перекладу.

Актуальність цього дослідження підкреслюється тим, що науково-популярні тексти слугують важливим мостом між фахівцями та широкою аудиторією, сприяючи розумінню суспільством наукових досягнень. Оскільки попит на міжкультурну комунікацію в науковій сфері підвищується, зростає і потреба у професійному та вправному перекладі, який би сприяв безперешкодній передачі знань. Крім того, дослідження є своєчасним з огляду на динамічну природу наукового дискурсу, де часто відбуваються прориви та відкриття. Зазначена постійна еволюція вимагає перекладів, які не лише зберігають наукову точність оригінальних текстів, але й адаптуються до мовних і культурних нюансів цільової аудиторії.

Таким чином, дослідження особливостей перекладу лексико-семантичних особливостей італійських науково-популярних текстів українською мовою є актуальним з огляду на зростаюче значення наукових текстів у глобальному інформаційному обміні. Якісний та адекватний переклад науково-популярного стилю виступає важливим для сприяння

міжнародній співпраці, поглиблення міжкультурного взаєморозуміння та забезпечення доступності наукових знань для широкої аудиторії.

Мета дослідження: виділити особливості перекладу італійських науково-популярних текстів українською мовою на прикладі книг Сальваторе ла Порта «Хвала гніву. Чому ми повинні гніватися частіше і більше» та Серджо Бенвенуто «Зневіра. Муки байдужості» (в перекладі Л. Котляр та Н. Суполкіної).

Реалізація мети передбачала розв'язання наступних поставлених у роботі **завдань:**

- розглянути теорію перекладу науково-популярних текстів в дослідженнях науковців;
- вивчити особливості науково-популярного перекладу;
- окреслити труднощі перекладу українською мовою італійських науково-популярних текстів;
- охарактеризувати Сальваторе ла Порта та Серджіо Бенвенуто як авторів науково-популярних текстів;
- проаналізувати лексичні особливості перекладу книг Сальваторе ла Порта «Хвала гніву. Чому ми повинні гніватися частіше і більше» та Серджіо Бенвенуто «Зневіра. Муки байдужості»;
- окреслити стилістичні особливості перекладу тексту книг Сальваторе ла Порта та Серджіо Бенвенуто українською мовою;
- дослідити граматичні особливості перекладу книг «Хвала гніву. Чому ми повинні гніватися частіше і більше» та «Зневіра. Муки байдужості» українською мовою;
- виокремити провідні прийоми перекладу оригінального тексту книг Сальваторе ла Порта та Серджіо Бенвенуто українською мовою.

Об'єкт дослідження – лексичні, стилістичні та граматичні особливості науково-популярних текстів.

Предмет дослідження – особливості перекладу італійських науково-популярних текстів українською мовою на прикладі книг Сальваторе ла Порта

«Хвала гніву. Чому ми повинні гніватися частіше і більше» та Серджо Бенвенуто «Зневіра. Муки байдужості».

Методи дослідження. Основними методами дослідження стали: описовий, індукції, дедукції, структурно-семантичний, які використано для розкриття теоретичних основ перекладу італійських науково-популярних текстів українською мовою; методи синтезу і узагальнення допомогли охарактеризувати Сальваторе ла Порта та Серджо Бенвенуто як авторів науково-популярних текстів порівняння; методи аналізу і синтезу застосовано з метою аналізу лексичних, стилістичних та граматичних особливості перекладу книг Сальваторе ла Порта «Хвала гніву. Чому ми повинні гніватися частіше і більше» та Серджо Бенвенуто «Зневіра. Муки байдужості»; методи аналізу і класифікації дали змогу виокремити провідні прийоми перекладу оригінального тексту книг Сальваторе ла Порта та Серджо Бенвенуто з українською мовою; метод логічного узагальнення застосовано для формулювання висновків роботи.

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості застосування як теоретичних, так й практичних матеріалів дослідження у процесі викладання теоретичних і практичних курсів теорії і практики перекладу (на семінарах, лекціях), зокрема курсу науково-популярного перекладу.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що вперше проведено комплексне дослідження особливостей перекладу італійських науково-популярних текстів українською мовою на прикладі книг Сальваторе ла Порта «Хвала гніву. Чому ми повинні гніватися частіше і більше» та Серджо Бенвенуто «Зневіра. Муки байдужості».

Структура роботи. Бакалаврська робота складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи 94 сторінки, з них основний текст 82 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ВИВЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПЕРЕКЛАДУ ІТАЛІЙСЬКИХ НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИХ ТЕКСТІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

1.1. Теорія перекладу науково-популярних текстів в дослідженнях науковців

Поняття перекладу є глибоким і важливим аспектом людської комунікації, що слугує мостом між мовами та культурами. За своєю суттю, переклад – це мистецтво і наука про передачу змісту з однієї мови на іншу зі збереженням задуму, відтінків і культурного контексту оригінального тексту. Останній представляє складний і тонкий процес, який виходить за рамки простої дослівної заміни слів, вимагаючи глибокого розуміння як мови оригіналу, так і мови перекладу, а також культурних нюансів, закладених у них.

До фундаторів закордонної теорії перекладу відносяться Ю. Найда, Дж. Драйден, О. Каде, Т. Севорі, А. Нойберт, П. Ньюмарк, Ж. Мунен, Е. Карі; у вітчизняній лінгвістичній традиції можемо виокремити таких вчених як О. Чередниченко, О. Фінкель, М. Рильський, М. Зеров, М. Новікова, В. Державин, І. Корунець, Ю. Жлуктенко, В. Карабан, Р. Зорівчак й інші. Історію перекладу досліджено було наступними науковцями: І. Корунцем, В. Копаневим, В. Радчуком, В. Коптіловим, В. Подміногіним, І. Алексєєвою, О. Кальніченком, Т. Шмігером й іншими. До числа сучасних закордонних теоретиків перекладу відносяться К. Хьюїтт, К. Райс, Дж. Кетфорд, М. Снелл-Горнбі, М. Хеллідей, Ш. Симон, Д. Радо, Л. Флотов й інші. Питанням комп'ютерного перекладу присвячено дослідження таких науковців як С. Леман-Вілзіг та Дж. Хатчинс [2, с. 6].

Різноманітним аспектам дослідження науково-популярного дискурсу присвячено праці лінгвістів в галузі теорії науково-популярного дискурсу

(Т. Яхонтова, Ф. Бацевич, М. Феллер, Н. Непийвода), дослідження різних жанрів науково-популярного дискурсу (Т. Маслова, А. Науменко, Л. Єфімов, Н. Школьна, С. Соколовська), термінознавства (Г. Сивокінь, Л. Білозерська, І. Афоніна, А. Литвинюк), перекладознавства (О. Ребрій, В. Карабан, І. Корунець, Т. Кияк).

У сучасній українській лінгвістичній науці проблемам наукового перекладу присвячені праці таких науковців, як Ю. Бабятинська, І. Гроза, К. Гусейнова (Лексико-семантичні особливості перекладу науково-популярних текстів, 2020), Н. Бевз (Переклад як культурний феномен: герменевтико-комунікативний аспект, 2010), Л. Гречина (До проблем лексичних труднощів перекладу науково-технічної літератури, 2011), Н. Дячук, І. Білюк (Теоретичні аспекти перекладу науково-технічних текстів, 2023), О. Ключник, Г. Грицик (Труднощі науково-технічного перекладу, 2013), В. Коновалова (Жанрово-стилістичні проблеми перекладу науково-популярних текстів, 2018), О. Москалюк (Специфіка перекладу науково-технічних текстів та особливості їх сприйняття, 2020), О. Пальчевська (Грамматичні аспекти перекладу науково-популярної статті українською мовою, 2022), В. Шляхова (Лінгвістичні особливості перекладу наукового тексту. Освіта й управління, 2012) та інші.

Особливості перекладу з італійської на українську мови розкриваються в роботах Т. Боровенської, Д. Вернигори, Ю. Даценка, Ю. Драчової, А. Мірка, І. Раєвської, Г. Трифонові тощо.

Суть поняття «переклад» стосується процесу перетворення письмових або усних слів з однієї мови на іншу, зберігаючи при цьому те саме значення, зміст і повідомлення. Він включає в себе взяття оригінального тексту (мовою оригіналу) і передачу його іншою мовою (тобто, мовою перекладу), яка має іншу граматичну структуру, словниковий запас і культурне підґрунтя [60].

Згідно з І. В. Рибалко, переклад відноситься до одного із найбільш вагомих шляхів взаємодії національних культур й представляє спосіб міжкультурної комунікації. «Перекласти – означає змістовно, точно висловити

засобами однієї мови те, що вже зафіксовано засобами іншої мови у нерозривній єдності змісту та форми. Правильний переклад передає зміст оригіналу, стиль останнього, паралельно із цим відповідає усім нормам літературної мови. Процес перекладу являє собою не тільки заміну одиниць однієї мови одиницями іншої мови, він є складним процесом із рядом складнощів, з котрими потрібно впоратись спеціалісту задля того, аби зробити правильний переклад тексту документів. З метою якісного перекладу вагомою є термінологічна підготовка» [28, с. 21].

Сутність перекладу полягає в прагненні до ефективної комунікації через мовні кордони. Він передбачає не лише передачу слів, але й передачу ідей, емоцій та культурних нюансів. Кваліфікований перекладач виступає в ролі посередника, працюючи над тим, щоб суть оригінального повідомлення була точно передана новій аудиторії. Таким чином, переклад сприяє обміну знаннями, літературою, наукою та формами культурного самовираження, сприяючи створенню багатшого та взаємопов'язаного глобального суспільства [56].

До одного із викликів, що є характерними для перекладу, відноситься суб'єктивність мови, яка притаманна їй. Слова можуть мати різні конотації, культурний підтекст і відтінки значення в різних мовах. Успішний переклад вимагає не лише знання мови, але й глибокого розуміння культурного контексту, в якому знаходиться текст. Кваліфікований перекладач повинен орієнтуватися в тонкощах мови та культури, приймаючи продумані рішення, щоб точно передати задум.

Переклад не є універсальним процесом; він варіюється залежно від типу тексту, цільової аудиторії та мети комунікації. Художній переклад, наприклад, передбачає майстерність передачі стилю та голосу автора, тоді як технічний переклад вимагає точності та ясності для найбільш точної передачі інформації. Кожен вид перекладу вимагає унікального набору навичок і глибокого розуміння нюансів у відповідних галузях.

Крім того, з розвитком технологій поняття перекладу набуло нових вимірів. Інструменти машинного перекладу, що працюють на основі штучного інтелекту, стають дедалі досконалішими, забезпечуючи швидкий та ефективний переклад. Однак, їм часто бракує розуміння нюансів і культурної чутливості, які притаманні перекладачам-людям. Суть перекладу полягає в балансуванні між технологічними досягненнями та незамінною людською участю [50].

По суті, переклад – це двосторонній процес між мовами та культурами, що вимагає тонкого балансу між мовними знаннями, культурною обізнаністю та глибоким розумінням тонкощів комунікації. Саме завдяки мистецтву і науці перекладу світ стає доступнішим, з'являється можливість почути різноманітні думки, а сукупність людських знань і самовираження сплітається воедино через мовні та культурні кордони [55].

У відповідності до характеру перекладацької діяльності, як правило, виокремлюють письмовий та усний переклади. Розрізняють усний переклад письмового тексту і власне усний переклад, котрий зі свого боку ділиться на послідовний, синхронний, двосторонній й односторонній. Письмовий переклад являє собою перевираження письмового тексту, який був створений однією мовою, в письмовий текст іншою мовою [4]. Найвні три різновиди письмового перекладу: «науково-технічний – переклад текстів, насичених термінологією; суспільно-політичний – переклад текстів, які насичені штампами і кліше, кількість котрих є особливо великою в газетних матеріалах; художній – переклад текстів, які насичені образними виразами, тропами» [8, с. 50].

Теоретичний аналіз лінгвістичних досліджень (М. Чаковська, І. Гальперин, Л. Бархударов й ін.) вказує на те, що переклад текстів розглядається не лише у вигляді процесу породження іномовного тексту, зміст котрого задається рідною мовою, але і у вигляді особливого структурного елементу навчальної діяльності [10, с. 95].

Н. О. Макоєд доводить, що більша частина лінгвоперекладних досліджень виходять із «денотативної» теоретичної моделі перекладу, а переклад, у свою чергу, розглядається у вигляді трансформаційного процесу особливого роду, котрий базується на трансформаційній граматиці [19].

Як стверджує І. В. Рибалко, «метою будь-якого перекладу є ознайомити слухача чи читача, котрий не володіє мовою оригіналу, із певним текстом чи усним висловлюванням, відтвореним даною мовою. Перекладання являє собою процес, у ході котрого текст чи усне висловлювання, які виражені однією мовою (тобто, мовою оригіналу), відтворюються іншою (іншими словами, мовою перекладу). Переклад представляє результат даного процесу, іншими словами, новий текст чи усне висловлювання, відтворені мовою перекладу. Процесом перекладання охоплюються наступні етапи:

- 1) слухове або зорове сприймання інформації чужою мовою, розуміння її змісту;
- 2) аналіз інформації мовою оригіналу та синтез рідною мовою;
- 3) відтворення змісту рідною мовою» [28, с. 21].

«Загальна теорія перекладу становить складову лінгвістичної теорії перекладу, разом із частковими теоріями перекладу, які досліджують лінгвістичні аспекти перекладу із однієї мови на іншу, а також спеціальними теоріями перекладу, які розкривають особливості процесу перекладу текстів різних жанрів та типів, й відтак провадять вплив на характер даного процесу мовних форм й умов здійснення останнього» [60].

Теорія перекладу науково-популярних текстів на сьогоднішній день набуває все більшого значення в дослідженнях учених, оскільки дозволяє донести складні наукові ідеї до широкої аудиторії. Одним із ключових аспектів цієї теорії є поняття «наукова комунікація», що означає процес перетворення наукової інформації у форму, доступну та зрозумілу для широкої аудиторії [49].

Науково-популярна література в 2 пол. ХХ ст. починає бути об'єктом лінгвістичних досліджень. Лінгвістами досліджуються прагматичні установки

науково-популярного тексту, типологічні особливості й стильова приналежність останнього. Відбувається розвиток досліджень у галузі граматичної, стилістичної і лексичної організації науково-популярного тексту, до того ж, й в галузі його когнітивної структури. Паралельно із цим, уточнюються особливості різноманітних жанрів науково-популярного стилю (науково-популярних журнальних статей, лекцій, інтернет-статей, енциклопедій, книг), і здійснюється конкретизація різноманітних характеристик текстів, які описують певну конкретну науку (екологію, авіацію, інформаційні технології, медицину тощо) [25, с. 132].

З'ясуємо сутність поняття «науково-популярний текст».

У сучасній науці відсутній єдиний загальноприйнятий підхід щодо науково-популярного тексту. І. Р. Гальперін, М. П. Брандес й Т. А. Тимофєєва розглядають науково-популярний текст у вигляді підрозділу наукового тексту. При цьому, Г. А. Васюченко, Н. Н. Маєвський та А. В. Степанов дотримуються думки, що науково-популярний текст може вивчатись як окремий функціональний стиль тексту. Водночас, науково-популярний текст має такі ознаки наукового стилю:

- по-перше, він містить нові знання, які розглядаються як нові результати наукових досліджень;

- по-друге, він має подібний зміст та екстралінгвістичні фактори, що визначають використання певних мовних засобів. [63, с. 91].

На думку О. Р. Четверікової, науково-популярними є «видання, які, подібно до наукових, включають результати теоретичних або експериментальних досліджень в галузях техніки, науки, мистецтва і культури, проте матеріал у котрих викладений в доступній для читача-неспеціаліста формі. Головним призначенням таких видань є популярно подати нефахівцям із цієї проблематики певні наукові знання» [36, с. 180].

Науково-популярний текст являє собою «підстиль наукового стилю та відрізняється від наукових текстів завданнями та метою спілкування, характером взаємовідносин між читачем та автором, до того ж, й вмістом» [23,

с. 137]. О. В. Бондарчук висловлює думку, що у науково-популярному творі, аналогічно науковому, наявні загальнонаукова лексика та терміни. Проте, автор науково-популярного тексту зазвичай демонструє готовий результат дослідження, паралельно із цим, опускається велика частина логічних доказів та аргументації, аби зробити текст і захоплюючим, і доступним, так як покликанням науково-популярного тексту виступає вирішення специфічної комунікативної задачі – повідомити неспеціалісту перевірені наукові знання. З іншої сторони, науково-популярний текст представляє окремий тип тексту, який відрізняється від власне наукового підвищеною експресивністю внаслідок застосування великої кількості пояснень, лексичних повторів й орієнтацією на потенційного читача. Завданням науково-популярного тексту виступає донести до читача пізнавальну інформацію й, у той же час, захопити його вказаною інформацією [3, с. 34].

Т. М. Лагута вказує, що особлива природа науково-популярного стилю виходить за межі конвенцій наукової прози, охоплюючи елементи, запозичені з публіцистичного та художнього стилів. Окреслене в особливості помітно у використанні експресивної мови, зокрема порівнянь, образів, ідіоматичних виразів, перифраз, метафор і влучних виразів, до того ж, й в маніпулюванні структурою речень. Науковець вказує, що у науково-популярній літературі широко використовується як пряма, так і непряма мова. Крім того, науково-популярний стиль включає в себе такі монологічні форми, як розповідь і опис [17, с. 86]. Відповідно до Т. М. Лагути, окреслені стилістичні особливості у науково-популярних текстах слугують підвищенню доступності та привабливості наукового контенту. Завдяки майстерному використанню виразних засобів текст набуває виразного емоційного забарвлення, що сприяє більш захопливому та близькому сприйняттю. Будучи підстилем наукового дискурсу, науково-популярний текст виконує унікальне комунікативне завдання – донести наукову інформацію до нефахової аудиторії, задовольняючи інтелектуальну цікавість останньої. Специфіка науково-популярного тексту впливає з його цільової аудиторії, адже він адресований

різноманітній аудиторії з різним рівнем знань. Він прагне подати нову інформацію у спосіб, який легко сприймається. На відміну від суворих логічних операцій, які часто зустрічаються в науковому дискурсі, науково-популярний текст покладається на емоційну силу прикладів та ілюстрацій для обґрунтування наукових фактів, тим самим роблячи зміст більш доступним і переконливим [17, с. 86].

Науково-популярні тексти займають унікальний простір у сфері письмової комунікації, маючи на меті донести складні наукові концепції до широкої аудиторії, не жертвуючи при цьому точністю. Сутність науково-популярних текстів у лінгвістичному контексті полягає у тонкій взаємодії між науковим змістом і мовою, у прагненні зробити складні ідеї зрозумілими і цікавими для читачів з різним рівнем наукової грамотності.

Основна властивість науково-популярних текстів полягає в їхній здатності спрощувати складні наукові концепції та подавати їх у спосіб, який буде зрозумілим для читачів, що можуть не мати сильної наукової підготовки. Вказане вимагає ретельного підбору мови, тону і стилю, а також використання аналогій, метафор та інших літературних прийомів, які допомагають надати пояснення. Ефективні науково-популярні тексти також враховують культурний і соціальний контексти, в яких вони написані, визнаючи, що наукові знання є не лише надбанням експертів, а радше спільним ресурсом, який може принести користь суспільству в цілому. Вони часто звертаються до актуальних питань і проблем, надаючи розуміння і перспективу на такі теми, як зміна клімату, здоров'я і нові технології [48].

З лінгвістичної точки зору науково-популярні тексти відображають еволюційну природу самої мови, включаючи нові терміни та вирази, що з'являються внаслідок наукових відкриттів та інновацій. Вони також можуть використовувати риторичні стратегії для емоційного та інтелектуального залучення читачів, заохочуючи їх до подальшого вивчення наукових концепцій і критичного осмислення їхніх наслідків.

У науково-популярних текстах пріоритетними виступають ясність і простота мови. Автори використовують просту і доступну мову для пояснення складних наукових принципів. Мета полягає у тому, аби усунути непотрібний жаргон і технічні терміни, роблячи зміст легко засвоюваним для різноманітної аудиторії. Задля того, щоб подолати розрив між науковими поняттями та повсякденним розумінням, науково-популярні тексти часто використовують аналогії та метафори. Порівнюючи складні ідеї зі знайомим досвідом, автори допомагають читачам легше зрозуміти абстрактні поняття. Окреслене використання образної мови сприяє кращому розумінню та залученню читача [50].

Багато науково-популярних текстів мають наративну структуру, щоб передати інформацію у формі розповіді. Сплітаючи переконливу оповідь, автори створюють відчуття цілісності та безперервності, привертаючи увагу читача і підтримуючи інтерес протягом усього тексту. Такий наративний підхід може зробити наукову інформацію більш релевантною і такою, що запам'ятовується. Лінгвістична сутність науково-популярних текстів передбачає цікавий і доступний стиль написання. Автори прагнуть захопити читачів, використовуючи елементи розповіді, гумору, а також особистих анекдотів. Вказане допомагає створити зв'язок між автором та аудиторією, сприяючи більш приємному та пізнавальному досвіду читання [55].

Важливо зазначити, що для науково-популярного тексту як жанру притаманні ряд особливостей. До головної комунікативної мети зазначеного текстового жанру відноситься наукова популяризація, під якою розуміється переклад наукової інформації загальновідомою мовою [40, р. 58]. Орієнтація тексту на реакцію реципієнта віднаходить власне відображення у спектрі спеціалізованих прийомів структурування й викладу інформації, що виступає характерною рисою для науково-популярного тексту [13, с. 197]. Окрім того, слід згадати про таку рису останнього, як комбінація технічних й наукових знань у науково-популярному дискурсі. Автор здійснює апеляцію до

особистого досвіду й вражень реципієнта тексту з метою формування більшої зрозумілості інформації, яка подається ним [33, с. 204].

Іншою особливістю науково-популярного тексту виступає переконливість останнього. Науково-популярний текст наводить на роздуми, спроможний провадити вплив на емоції, уяву й підсвідомість читача через тонкі ритм, образність, натяки, звукові асоціації. У зв'язку з цим, слід відмітити, що науково-популярний текст має змішаний характер, оскільки цей жанр має риси як наукового, так і публіцистичного стилю, що в собі поєднує різноманітні способи викладу інформації, поряд з оповідальною формою викладу, такою як інтерв'ю або виступ [63, с. 92].

Лінгвістичний контекст науково-популярної літератури виходить за межі слів і включає візуальні елементи. Автори часто співпрацюють з графічними дизайнерами, щоб включити ілюстрації, схеми та діаграми, які доповнюють текст. Ці візуальні засоби покращують розуміння і слугують додатковими інструментами для передачі складних ідей. Лінгвістична сутність науково-популярних текстів також характеризується інклюзивним тоном. Автори прагнуть зробити науку привабливою і доступною для читачів з різним досвідом. Вказане передбачає уникнення елітарної мови і використання тону, який заохочує допитливість і участь, вітаючи читачів у світі наукових досліджень [49].

Науково-популярні тексти часто охоплюють глобальну аудиторію, що вимагає культурної чутливості у використанні мови. Автори та перекладачі враховують культурні нюанси, щоб переконатися, що зміст резонує з читачами з різним культурним досвідом. Вказане передбачає вибір інклюзивних і загальнозрозумілих мовних засобів. Науково-популярні тексти часто орієнтовані на широку читацьку аудиторію, включаючи як дорослих, так і юних читачів. Лінгвістична суть цих текстів полягає в досягненні балансу між складністю і простотою, щоб залучити читачів різних вікових груп. Автори використовують мову, доступну широкому колу читачів, без шкоди для глибини наукового змісту [60].

Зрештою, суть науково-популярних текстів полягає в їхній здатності пробуджувати допитливість, сприяти співпраці між науковцями та нефаківцями, а також сприяти формуванню більш інклюзивної та справедливої наукової спільноти. По суті, науково-популярні тексти в лінгвістичному контексті – це сплав наукової експертизи та ефективної комунікації. Використовуючи зрозумілу, привабливу мову, автори науково-популярних текстів сприяють поширенню наукових знань серед різноманітної аудиторії, сприяючи більшій вдячності за чудеса світу природи. Мовний вибір, зроблений у цих текстах, відіграє ключову роль у подоланні бар'єрів між науковими дисциплінами та широкою громадськістю.

Отже, можемо узагальнити, що науково-популярні тексти представляють особливий вид наукових текстів, у яких авторка або автор наводить достовірну інформацію стосовно дослідження й знання в різноманітних наукових галузях у такій формі, що цю інформацію спроможна зрозуміти широка аудиторія. З огляду на те, що науково-популярні тексти є видом наукових текстів, останні завжди мають об'єктивну, достовірну й перевірену інформацію. Проте, у науково-популярних текстах на противагу звичайним науковим текстам, таку інформацію подають у зрозумілій, цікавій та доступній для цільової аудиторії мові. З окресленого складається враження, що у науково-популярних текстах ніби об'єднуються декілька стилів мовлення, до прикладу, публіцистичний і науковий, художній й науковий або навіть розмовний.

1.2. Особливості науково-популярного перекладу

Особливості перекладу науково-популярних текстів, крім іншого, пов'язані з їх стилістичними, лексико-семантичними та граматичними специфічними рисами. «Застосування специфічної для кожної галузі термінології, прямий порядок слів, часте використання подвійних

сполучників, розподіл на абзаци задля досягнення ліпшого сприйняття, й інтертекстуальність виступають характерними рисами як наукового так й науково-популярного дискурсу» [37, с. 68].

Основними стилістичними особливостями науково-популярних текстів є наративний підхід, захоплюючий тон, використання аналогій і метафор, персоналізація тощо. Науково-популярні тексти часто використовують розповідний стиль, сплітаючи інформацію в історію. Зазначений підхід захоплює читачів, надаючи відчуття контексту і безперервності, роблячи науковий контент більш релевантним. Автори використовують захопливий і розмовний тон для спілкування з читачами, який дає їм відчуття, що вони вчаться у доброзичливого експерта. Такий тон сприяє відчуттю доступності та заохочує читачів досліджувати наукові концепції з цікавістю, а не залякуванням. Аналогії та метафори використовуються задля того, аби пов'язати складні наукові ідеї зі знайомим досвідом, сприяючи кращому розумінню. Вказані образні засоби допомагають подолати розрив між спеціалізованими знаннями та загальним розумінням. Наприклад, письменник може порівняти структуру ДНК з гвинтовими сходами або описати поведінку субатомних частинок з точки зору танцю. Автори науково-популярних текстів часто вносять особистий штрих у свої роботи, ділячись веселими, повчальними історіями або досвідом, пов'язаним з науковою тематикою. Така персоналізація допомагає гуманізувати зміст і встановити зв'язок з читачами [58].

Провідні лексичні особливості науково-популярних текстів – це доступна мова, стислість, яскрава та описова мова, гра слів і каламбури тощо. Науково-популярні тексти використовують просту, чітку мову, щоб зробити складні поняття більш доступними, зрозумілими читачам, які можуть не мати наукової освіти. Технічного жаргону та складної термінології або уникають, або ретельно пояснюють, щоб читачі з різним рівнем наукової грамотності могли стежити за розповіддю. Натомість, надають перевагу простим поясненням і конкретним прикладам. Автори надають перевагу стислості та

ясності у виборі слів. Речення часто лаконічні, зосереджені на донесенні інформації без зайвих подробиць. Такий стиль допомагає підтримувати залученість читача. Описова мова використовується для створення яскравих уявних образів, що сприяє кращому розумінню читача. Автори використовують прикметники та прислівники, щоб додати глибини своїм описам і зробити контент більш цікавим. Іноді для пом'якшення тону і підтримання інтересу читача у науково-популярних текстах використовують гру слів або гумор. Розумне використання мови додає елемент розваги без шкоди для освітньої цінності [47].

Н. Саламін, здійснивши аналіз принципів й особливостей науково-популярної статті, відзначає, що «лексична організація науково-популярних текстів виступає трирівневою структурою, у котрій виокремлюють загальнонаукові, загальнонавчальні й спеціальні лексичні одиниці» [30, с. 191].

Як стверджують О. В. Ключник і Г. О. Грицик, до найбільш типових лексичних особливостей науково-популярної літератури відноситься наявність термінів та термінологічних сполучень в тексті. Терміни являють собою слова, котрі мають типові лінгвістичні властивості, як й інші одиниці словникового складу, проте виражають поняття науко-оброблені і притаманні тільки окремій галузі науки і техніки. Терміни складають істотний складник науково-популярних текстів та виступають однією із провідних причин появи складнощів у ході перекладу зважаючи на їхню неоднозначність, відсутність перекладацьких відповідників та національну варіативність [12].

Семантичними особливостями науково-популярних текстів можуть бути контекстуалізація, наголос на актуальності і практичному значенні, ієрархія інформації, чіткість у поясненнях. Науково-популярні тексти надають контекстуальну інформацію, щоб допомогти читачам розмістити наукові концепції в ширшому світі. Контекстуалізація сприяє розумінню і дозволяє читачам оцінити реальне застосування обговорюваних ідей. Автори часто підкреслюють реальний вплив і актуальність наукових відкриттів або принципів. Такий акцент на практичному значенні допомагає читачам

зрозуміти важливість інформації та потенційне застосування останньої. Інформація в науково-популярних текстах структурована таким чином, щоб виділити ключові моменти та їхні взаємозв'язки. Автори визначають пріоритетність найважливішої інформації, гарантуючи, що читачі зможуть зрозуміти основні ідеї, навіть якщо вони не захочуть заглиблюватися в кожную деталь. Семантична ясність підтримується завдяки добре організованим поясненням. Автори передбачають потенційні моменти плутанини і надають чіткі, покрокові пояснення, щоб допомогти читачам розібратися в складних темах [60].

Науково-популярні тексти пишуться задля того, аби донести наукову інформацію до широкої аудиторії в доступній та цікавій формі. Щоб досягти цього, автори науково-популярних текстів використовують різні граматичні особливості, які допомагають спростити складні наукові поняття, зробити зміст більш читабельним і зацікавити читача. Ключові граматичні особливості науково-популярних текстів включають просту структуру речень або спрощений синтаксис, поширене використання активного стану, менш активне застосування пасивного стану, розповсюджене застосування теперішнього часу, модифікаторів, метафор та аналогій, поширені риторичні прийоми, підрядність, номіналізація, умовні та модальні конструкції, особові займенники, перехідні слова та фрази, цитування [45].

Науково-популярні тексти часто використовують прості структури речень, щоб передати наукову інформацію чітко і лаконічно, підвищити ясність і легкість розуміння. Короткі речення та абзаци допомагають розбити складні ідеї на зручні для сприйняття частини, щоб читачам було легше стежити за текстом. Це особливо корисно при обговоренні технічних аспектів науки, які можуть бути незнайомі читачеві [42].

Автори науково-популярних текстів зазвичай надають перевагу активному стану перед пасивним. Активний стан зазвичай використовується в науково-популярних текстах, щоб зробити виклад більш прямим і цікавим. Ставлячи підмет речення на перше місце, автор може створити відчуття

активності та дії, залучаючи читача до розповіді. Такий вибір створює прямий і зацікавлений тон, пов'язуючи дії з конкретними суб'єктами і сприяючи відчуттю безпосередності. Конструкції з активним станом сприяють динамічному і живому стилю розповіді [41].

Пасивний стан іноді використовується в науково-популярних текстах, щоб змістити фокус уваги з особи, яка виконує дію, на саму дію. Це може бути корисно при обговоренні наукових процесів або явищ, які не залежать від людської діяльності.

Теперішній час часто використовується в науково-популярних текстах для опису наукових явищ, які відбуваються в даний момент або є правдою в цілому. Це допомагає створити відчуття безпосередності та актуальності, змушуючи читача відчувати, що він дізнається про щось, що відбувається прямо зараз [45].

Модифікатори, такі як прикметники та прислівники, використовуються для того, щоб додати деталізації та глибини в опис наукових понять. Вони допомагають створити яскраві образи і прояснити складні ідеї, роблячи їх більш зрозумілими.

Метафори та аналогії – це потужні інструменти, які використовуються в науково-популярних текстах для пояснення складних наукових концепцій з точки зору повсякденного досвіду. Порівнюючи абстрактні ідеї з речами, знайомими читачам, автори можуть допомогти створити ментальні образи, які легше сприймаються [51].

Грамматичні особливості науково-популярних текстів часто включають стратегічне використання риторичних прийомів, таких як паралелізм, повторення та антитеза. Перелічені прийоми сприяють загальній переконливості тексту, роблячи його більш привабливим і таким, що запам'ятовується читачеві. Повторення іноді використовується в науково-популярних текстах, щоб підкреслити важливі моменти або донести до читача певну ідею [42]. Повторюючи певні ключові слова або фрази, автори можуть підсилити свої ідеї та зробити їх більш запам'ятовуваними.

Підрядні речення використовуються для надання додаткової інформації або уточнення тверджень. Вони допомагають створювати більш складні речення, які передають кілька ідей в одному реченні. Номіналізація – це процес перетворення дієслів на іменники. Це допомагає створити лаконічну і точну мову, що полегшує читачам розуміння складних наукових понять [41].

Автори часто використовують умовні та модальні конструкції, щоб передати ступінь визначеності або гіпотетичні сценарії. Це дає змогу тонко обговорювати наукові концепції, визнавати невизначеності або представляти альтернативні точки зору без шкоди для ясності викладу.

Використання особових займенників, особливо першої та другої особи (я, ми, ви), є поширеним у науково-популярних текстах. Вказане персоналізує текст, створюючи відчуття зв'язку між автором і читачем. Це запрошує читача до розповіді, а також сприяє створенню більш близького до читача тону [45].

Грамматична зв'язність підтримується завдяки стратегічному використанню перехідних слів і фраз. Ці мовні засоби спрямовують читача через логічний розвиток ідей, допомагаючи встановити взаємозв'язок між реченнями та абзацами.

Науково-популярні тексти часто включають прямі цитати або непряму мову, щоб представити експертну точку зору або інсайти. Вказане додає розповіді достовірності, водночас подаючи інформацію в розмовному стилі, більш доступному для неспеціалізованої аудиторії. Правильне цитування та посилання є важливими в науково-популярних текстах, оскільки вони дозволяють читачам перевірити точність поданої інформації та віддати належне першоджерелам. Цитування та посилання також демонструють прихильність автора до інтелектуальної чесності та прозорості [51].

Можна сказати, що граматичні особливості науково-популярних текстів ретельно продумані, щоб збалансувати точність, необхідну в науковій комунікації, з потребою в доступності. Використовуючи спрощений синтаксис, активний стан, різноманітні структури речень та інші лінгвістичні стратегії, автори науково-популярних текстів створюють лінгвістичну основу,

яка покращує розуміння читачем складних наукових концепцій, роблячи інформацію одночасно інформативною та цікавою.

Іншими особливостями, що можуть бути властиві науково-популярним текстам є наступні:

- візуальні засоби – науково-популярні тексти часто містять ілюстрації, діаграми та графіки, щоб допомогти читачам візуалізувати абстрактні поняття та процеси. Зображення можуть варіюватися від простих лінійних малюнків до складної інфографіки, залежно від теми та аудиторії;

- багато науково-популярних текстів використовують техніку сторітелінгу, щоб передати наукову інформацію в розповідному форматі. Це може бути переказ історичних подій, опис наукових відкриттів або простежування подорожі вченого, який працює над проектом;

- міждисциплінарні зв'язки – науково-популярні тексти часто встановлюють зв'язки між різними галузями знань, підкреслюючи взаємопов'язаність науки та її актуальність для повсякденного життя. Це може допомогти читачам побачити загальну картину і оцінити ширші наслідки наукових досліджень;

- науково-популярні тексти мають на меті надати читачам найновішу інформацію про передові наукові розробки, тому вони часто включають останні результати досліджень, прориви та відкриття;

- акцент на критичному мисленні – хоча науково-популярні тексти прагнуть навчати та інформувати, вони також заохочують читачів критично ставитися до наукових тверджень і теорій. Автори можуть ставити запитання, обговорювати суперечності або висвітлювати сфери, в яких бракує наукового консенсусу;

- науково-популярні тексти бувають різних форм, зокрема книги, статті, дописи в блогах, подкасти, відео та документальні фільми. Кожен формат має свої сильні та слабкі сторони, що дозволяє авторам адаптувати свої повідомлення до різних аудиторій та вподобань [58].

Отже, стилістичні, лексичні, семантичні та граматичні особливості науково-популярних текстів відрізняються від наукових, що відображає унікальну мету та аудиторію цього жанру. Окреслені специфічні риси науково-популярних текстів спрямовані на те, щоб збалансувати доступність і точність. Вказані особливості мають на меті демістифікувати наукові концепції, роблячи їх доступними та пізнавальними для різноманітної аудиторії. Поєднання захопливої розповіді, зрозумілої мови та релевантних прикладів сприяє наведенню мосту між спеціалізованим науковим світом і широкою громадськістю.

Науково-популярний переклад тексту в собі несе ряд специфічних моментів, котрі спеціаліст з перекладу має виявити і надати у вигляді доступної інформації. Зробити переклад означає «не просто перекласти слова із однієї мови на іншу, а це в основному знання виконавцем не лише теорії предмета перекладу, але і його практичний досвід» [12].

У ході перекладу наукових і науково-популярних текстів поширеними є ситуації, в котрих з'являється потреба в інтерпретації (у протиріччю точному дослівному перекладу) думки автора засобами рідної мови. У ході сприйняття, розуміння, співвіднесення із мовними засобами мови, на котру відбувається переклад, суттєву роль грають власне знання із фахових дисциплін (за специфікою спеціального тексту) і достатній рівень сформованості рецептивних лексичних навичок, навичок обґрунтованої здогадки щодо значення лексичних одиниць, які можуть бути визначені як лексичні одиниці потенціального словника, і навички користування двомовними словниками, спеціальними словниками. До того ж, складність процесу перекладу обумовлюється деякою психолого-лінгвістичною особливістю [7, с. 2].

А. І. Калінченко вважає, що переклад наукового тексту являє собою «не просте механічне відтворення сукупності елементів оригіналу, а складне свідоме відбирання ліпших варіантів передання останніх. Вихідною точкою потрібно вважати оригінал загалом, а не окремі елементи останнього. Так як провідним завданням перекладу виступає точне відтворення змісту оригіналу,

то перекладу піддаються не слова, граматичні конструкції або інші засоби мови оригіналу, а думки оригіналу» [10, с. 97].

Переклад науково-популярних текстів у сфері наукових досліджень передбачає унікальний набір міркувань, поєднуючи точність, необхідну в науковій комунікації, з доступністю, якої вимагає широка аудиторія. Цей спеціалізований вид перекладу вимагає дотримання тонкого балансу між збереженням наукової цілісності змісту та його зрозумілістю для нефахівців. Ключовими аспектами, що характеризують теорію перекладу науково-популярних текстів є наступні: ясність і доступність, культурна адаптація, збереження наукової точності, захоплюючий стиль написання, врахування цільової аудиторії, співпраця з науковцями.

Основна мета перекладу науково-популярних текстів – зробити складні наукові концепції доступними для широкої аудиторії. Перекладачі повинні передавати складні ідеї в чіткій і стислій формі, уникаючи надмірно технічної мови, яка може відштовхнути нефахівців. Завдання полягає в тому, щоб спростити без надмірного спрощення, гарантуючи, що суть наукового змісту залишиться недоторканою [49].

Науково-популярні тексти часто містять посилання на культурні контексти, які можуть бути зрозумілими не для всіх. Перекладачі повинні враховувати ці нюанси та адаптувати контент так, щоб він резонував з культурним фоном цільової аудиторії. Вказане передбачає не лише лінгвістичні міркування, але й усвідомлення культурних особливостей, які можуть вплинути на сприйняття наукової інформації.

Спрощуючи мову та адаптуючись до культурного контексту, перекладачі повинні пильно стежити за збереженням наукової точності змісту. Вкрай важливо передати задумане значення, не вносячи помилок або хибних уявлень. Це вимагає глибокого розуміння наукових принципів і вміння ефективно передавати їх цільовою мовою [50].

Успішні науково-популярні тексти часто використовують захопливий і розповідний стиль, щоб захопити читачів. Перекладачі повинні відтворити цей

стиль цільовою мовою, гарантуючи, що текст залишається не лише інформативним, але й переконливим. Це передбачає розуміння риторичних прийомів і методів розповіді, які використовує автор оригіналу.

Перекладач повинен мати чітке уявлення про цільову аудиторію науково-популярного тексту. Рівень наукової грамотності, освіта та культурний контекст читачів впливатимуть на вибір перекладу. Адаптація контенту відповідно до потреб та очікувань конкретної аудиторії має важливе значення для ефективної комунікації [47].

У деяких випадках співпраця між перекладачами та науковцями може покращити процес перекладу. Доступ до експертів у певній галузі може надати цінну інформацію та забезпечити точність перекладеного контенту. Така співпраця допомагає подолати розрив між спеціалізованими знаннями науковців, а також ширшим розумінням, яке шукають у науково-популярних текстах.

Згідно з А. О. Івахненко, «переклад науково-популярної літератури повинен відповідати ряду вимог. До основних з них відносяться логічність, повнота, а також чіткість викладу» [9, с. 57]. Для того, щоб переклад науково-популярного тексту був якісним і повним, перекладач повинен мати необхідні навички, вміння та знання. Він має добре володіти теоретичними та практичними аспектами мови оригіналу та мови перекладу, зокрема враховувати специфічні атрибути перекладу текстів, до яких відносять види перекладацьких трансформацій та відповідників; способи перекладу: транслітерація, калькування, транспозиція, модуляція, опущення, антонімічний переклад; екстралінгвістичні знання, що включає володіння достатньою інформацією задля перекладу спеціалізованого тексту, потрібні у ході побудови осмислених й адекватних речень мовою перекладу [29, с. 344].

Провідним критерієм для зіставлення текстів мовою оригіналу та мовою перекладу виступає поняття «еквівалентності» [26, с. 369]. Способом досягнення еквівалентності під час перекладу виступають перекладацькі трансформації. Розглянемо, які способи перекладу та перекладацькі

трансформації найчастіше застосовуються в процесі перекладу науково-популярних текстів (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Основні перекладацькі трансформації, що застосовуються в процесі перекладу науково-популярних текстів

Джерело: побудовано автором за даними [9, с. 58; 11]

Варіантний відповідник – «тип перекладацької трансформації, в наслідок якої переклад здійснюється одним із варіативних відповідників слова, коли у мові перекладу існує кілька слів для передачі однієї й тієї ж за значенням лексичної одиниці» [21, с. 336]. Транслітерування – це «прийом перекладу лексичної одиниці оригіналу через відтворення її форми за допомогою букв мови перекладу» [11, с. 282].

Калькування представляє «прийом перекладу лексичної одиниці оригіналу через заміну її складових частин – морфем або слів (у випадку стійких словосполучень) їх лексичними відповідниками в мові перекладу» [11, с. 287]. Контекстуальна заміна – це «тип перекладацької трансформації, згідно із якою переклад здійснюється не словниковим відповідником, а замінюється на контекстуально влучніше слово» [11, с. 287]. Конкретизація являє собою «заміну словосполучення чи слова мови оригіналу із ширшим предметно-

логічним значенням словосполученням і словом мови перекладу із більш вузьким значенням» [11, с. 300].

Додавання слова – «прийом перекладу, який означає вираження елементів та лексичних одиниць, що залишаються невираженими в оригіналі за допомогою додаткових лексичних одиниць» [11, с. 309]. Вилучення слова «передбачає відмову від передачі у перекладі семантично надлишкових слів, значення котрих виявляються нерелевантними чи легко відновлюються в контексті» [11, с. 310]. Заміна однієї частини мови на слово іншої частини мови – це «вид перекладацької трансформації, який передбачає заміну частини мови на іншу із збереженням значення у мові перекладу» [21, с. 17]. Пермутація – «вид перекладацької трансформації, внаслідок якого відбувається зміна місця у реченні лексичних одиниць на протилежну позицію» [11, с. 314].

Особлива увага в контексті перекладу науково-популярних текстів присвячується перекладу термінів, сприйняття яких не має викликати непорозумінь мовою перекладу [40]. Досить часто терміни перекладаються за допомогою калькування і транслітерації. Тексти науково-популярного стилю доволі часто включають спеціалізовані терміни. У ході перекладу українською мовою вони найбільш часто передаються еквівалентами. Для термінології наукового стилю загалом і науково-популярного підстилю, зокрема притаманне застосування складних термінів [1, с. 39]. Окрім того, до характерної риси науково-популярного тексту відноситься вживання абстрактних іменників, що передаються за допомогою українських відповідників [20, с. 199], застосування різноманітних кліше й спеціальних лексичних одиниць, для перекладу яких використовуються аналогічні варіанти кліше українською мовою [1, с. 40].

А. Гудманян і Х. Галицька акцентують на тому, що «граматичний рівень науково-популярних текстів характеризується використанням трансформацій, на кшталт, калькування, модуляції, експлікації чи описового перекладу, транслітерації, генералізації і конкретизації» [5]. О. С. Пальчевська,

здійснивши розгляд граматичних особливостей перекладу науково-популярної статті, відзначає, що «найбільш поширеними трансформаціями виступають зміна порядку слів у реченні чи перестановка, цілісне перетворення структури речення, опускання значимих компонентів речення» [25, с. 136].

Розглянемо детальніше окреслені трансформації.

Порядок слів в іншомовному реченні є фіксованим, оскільки в іноземній мові можуть бути відсутні відмінникові закінчення, за якими, наприклад, українською мовою можна визначити, яким членом речення є це слово або група слів. Таким чином в ході перекладу науково-популярної літератури нерідко застосовують прийом перестановки [46].

Прийом цілісного перетворення може реалізовуватись за допомогою комплексних трансформацій тексту, в тому числі додавання ще одного речення чи розділення одного речення на два. До одного із найбільш поширених видів граматичних трансформацій відносяться заміни, котрі можуть стосуватись заміни форми слова, частини мови, типу речення, елементів речення. Заміна пасивного стану на активний виступає перекладацьким прийомом, що є властивим якраз для перекладу науково-популярної статті. Опущення представляє трансформацію, коли фахівець з перекладу опускає якийсь член речення. Трансформація опущення може стати причиною зміни синтаксичної структури речення [25, с. 134-135].

Переклад науково-популярних текстів пов'язаний з низкою викликів, серед яких необхідність спрощення складних понять, усунення жаргону і технічної термінології, а також подолання мовних і культурних бар'єрів. Щоб вирішити зазначені проблеми, науковці та перекладачі повинні тісно співпрацювати задля того, аби переклад був точним, зрозумілим і вірним оригінальному тексту.

Однією зі стратегій ефективного перекладу науково-популярних текстів виступає використання аналогій і метафор для пояснення складних понять. Зазначене може зробити інформацію більш релевантною та зрозумілою для

читачів, які не мають наукової освіти. Інший підхід полягає у використанні візуальних засобів, таких як зображення, графіки та діаграми, щоб проілюструвати ключові моменти та дані [58].

Крім того, в процесі перекладу науково-популярних текстів вагомим є зважати на культурний контекст цільової аудиторії. Це передбачає адаптацію мови і тону відповідно до місцевої культури і звичаїв, а також врахування будь-яких культурних особливостей, котрі можуть здійснити вплив на інтерпретацію тексту.

Нарешті, важливо оцінити ефективність науково-популярних перекладів, щоб переконатися, що вони відповідають поставленій меті – донести наукову інформацію до широкої аудиторії. Це може включати проведення опитувань або фокус-груп для збору відгуків від читачів, а також аналіз таких показників, як відвідуваність веб-сайтів і активність у соціальних мережах, щоб оцінити охоплення і вплив перекладу. Постійно вдосконалюючи та покращуючи процес перекладу, науковці та перекладачі можуть працювати разом, щоб сприяти ліпшому розумінню й обізнаності про наукові відкриття серед широкої громадськості [47].

Отже, можемо узагальнити, що переклад науково-популярних текстів є багатогранним явищем, яке супроводжується різними особливостями, основною з яких є врахування стилістичних і лексико-семантичних специфічних рис, зокрема наявність термінів та термінологічних сполучень. Провідними вимогами, яким має відповідати переклад науково-популярної літератури є повнота, логічність та чіткість викладу. Основні перекладацькі трансформації, що застосовуються в процесі перекладу науково-популярних текстів варіантний відповідник, транслітерування, калькування, контекстуальна заміна, конкретизація, додавання слова, вилучення слова, заміна, пермутація. Перекладачі слугують посередниками між науковою спільнотою та широкою громадськістю, відіграючи ключову роль у донесенні наукових знань до широкої аудиторії. Завдяки тонкому підходу, що поєднує лінгвістичні знання, культурну обізнаність і наукову кмітливість, перекладачі

сприяють поширенню знань і підвищенню наукової грамотності в глобальному масштабі.

1.3. Труднощі перекладу українською мовою італійських науково-популярних текстів

Переклад італійських науково-популярних текстів на українську мову пов'язаний з низкою труднощів, зумовлених лінгвістичними, культурними та концептуальними нюансами. Вказані труднощі виходять за межі простої заміни слів і вимагають ретельного врахування культурного контексту та лінгвістичних очікувань цільової аудиторії.

Основними проблемами, що можуть виникнути в процесі перекладу італійських науково-популярних текстів українською мовою є лексичні та граматичні відмінності, культурні посилання властиві італійській мові, наукова термінологія, що немає відповідників, специфічні стиль і тон, гра слів та образна мова, структура речення та синтаксис, інтеграція візуальних елементів тощо.

При перекладі італійських науково-популярних текстів українською мовою одна з основних труднощів виникає на лексичному рівні. Йдеться про проблему пошуку еквівалентних слів або виразів в українській мові, які можуть точно передати зміст, а також нюанси оригінального італійського тексту.

Однією з головних проблем є те, що італійська та українська мови мають різний словниковий запас, особливо коли мова йде про наукову термінологію. Італійські наукові тексти можуть включати специфічні терміни або вирази для наукових понять, які не мають прямих еквівалентів в українській мові. Перекладачі повинні орієнтуватися в цих термінологічних відмінностях, забезпечуючи точність і зберігаючи доступність тексту. Перекладач повинен

знайти спосіб перекласти ці терміни точно, не порушуючи при цьому зміст тексту [27].

Багато наукових термінів в італійській мові не мають прямих еквівалентів в українській, а вказане означає, що перекладачеві доводиться або використовувати звороти (зокрема, описову фразу, яка пояснює значення терміну), або запозичувати термін з іншої мови, наприклад, з німецької чи англійської.

Наприклад, італійський термін «galassia» (галактика) не має прямого відповідника в українській мові. Перекладач може використати словосполучення «зоряна система», щоб передати ту саму ідею. Так само італійський термін «teoria della relatività» («теорія відносності») широко використовується в італійських науково-популярних текстах. Однак, прямий переклад цього терміну українською мовою («теорія відносності») може бути не одразу зрозумілий цільовій аудиторії. Перекладач може використати більш описовий термін, наприклад, «теорія Ейнштейна про взаємозв'язки в космосі», щоб передати ту саму ідею.

Деякі наукові поняття можуть мати більш нюансовані значення в італійській мові, і пошук еквівалентних виразів в українській мові, які б передавали той самий рівень точності, може бути складним завданням. Особливо це стосується міждисциплінарних або передових тем [62].

Ще одна складність виникає при роботі з ідіоматичними виразами та метафорами, які є унікальними для італійської мови. Зазначені вирази часто спираються на культурні референції або гру слів, які можуть не існувати в українській мові, що може ускладнити їх точний переклад. Італійські науково-популярні письменники часто використовують гру слів, каламбури та метафори, щоб зробити контент більш цікавим. Переклад цих мовних засобів може бути складним, оскільки прямий переклад може не передати гумору чи впливу українською мовою [39].

Наприклад, італійський вираз «la Terra è una palla di fuoco» (Земля – вогняна куля) є метафорою, яка описує вогняне ядро планети. На українську

мову цей вислів важко перекласти дослівно, оскільки слово «вогонь» (пожежа) не має тих самих конотацій, що й італійське слово «fuoco». Перекладач міг би використати іншу метафору, наприклад, «Земля – це гаряча куля», щоб передати ту саму ідею.

Крім того, італійські науково-популярні тексти часто використовують технічний жаргон і спеціалізовану термінологію, яка може бути незнайома цільовій аудиторії. Тому перекладач повинен ретельно враховувати рівень технічної обізнаності цільової аудиторії та відповідним чином адаптувати мову.

Отже, лексичні труднощі при перекладі італійських науково-популярних текстів українською мовою полягають у пошуку еквівалентних слів та виразів, роботі з ідіоматичними виразами та метафорами, а також у врахуванні рівня технічної обізнаності цільової аудиторії. Уважно ставлячись до зазначених завдань, кваліфікований перекладач може створити якісний переклад, який точно передасть зміст і нюанси оригінального італійського тексту.

Переклад італійських науково-популярних текстів українською мовою також може викликати труднощі на граматичному рівні. Італійська та українська мови мають різні граматичні структури, що може ускладнити передачу того самого значення та нюансів цільовою мовою. Однією з головних відмінностей між італійською та українською мовами є система дієвідмінювання дієслів. Італійська мова має складну систему дієвідмінювання дієслів, з багатьма часами та способами, тоді як українська мова має простішу систему з меншою кількістю часів та способів. Під цим розуміється, що перекладач повинен ретельно продумати, як передати нюанси відмінювання італійського дієслова українською мовою [34].

Наприклад, італійське дієслово «essere» (бути) має набагато більше форм ніж українське «бути». Тільки в минулих часах воно має 6 форм, зокрема «sono stato», «ero», «ero stato», «sia stato», «fossi», «fossi stato», які означають «я був». В українській мові дієслово «бути» має лише три форми: «буду», «був» та «є». Щоб передати нюанси відмінювання італійського дієслова, перекладач

може використовувати різні форми українського дієслова «бути» або додавати допоміжні дієслова для позначення потрібного часу чи способу.

Ще одна відмінність між італійською та українською мовами – використання роду іменників. В італійській мові іменники поділяються на чоловічий та жіночий рід, тоді як в українській мові іменники поділяються на чоловічий, жіночий та середній рід. Це означає, що перекладач повинен ретельно продумати, як передати рід іменників вихідної мови (італійської) в мові перекладу (українській) [52].

Наприклад, італійське слово «sole» (чоловічий рід), тоді як українське слово «сонце» (середній рід). У цьому випадку перекладач може використовувати українське слово «сонце» з метою позначення сонця, замість того, щоб використовувати іменник чоловічого роду в українській мові.

Структура речень в італійській мові може відрізнятись від української, і збереження змісту при дотриманні граматичних норм мови перекладу може бути складним завданням. Зазначене особливо складно, коли йдеться про складні наукові ідеї, які потребують точного вираження. Італійська мова зазвичай дотримується порядку слів підмет-дієслово-об'єкт (ПДО), тоді як українська мова дотримується порядку слів підмет-об'єкт-дієслово (ПОД) [61]. Під вказаним розуміється, що перекладач повинен ретельно продумати, як переставити слова в реченні відповідно до порядку слів цільової мови.

Наприклад, італійське речення «Il Sole è la stella più grande del nostro sistema solare» («Сонце є найбільшою зіркою в нашій сонячній системі») містить граматичну структуру, яку важко відтворити українською мовою. Перекладач може перефразувати речення так: «Наша сонячна система має найбільшу зірку – Сонце», що передає той самий зміст, але використовує іншу граматичну структуру.

З вище окресленого випливає, що граматичні відмінності між італійською та українською мовами можуть створювати труднощі для перекладачів, особливо в питаннях дієвідмінювання дієслів, відмінювання іменників за родами та порядку слів. Ретельно враховуючи ці відмінності та

обираючи відповідні стратегії для їх подолання, кваліфікований перекладач може виконати якісний переклад, який точно передасть зміст і нюанси оригінального італійського тексту.

Переклад італійських науково-популярних текстів українською мовою може бути складним через культурні відсилки, які можуть бути незнайомі для цільової аудиторії. Італійські науково-популярні тексти часто містять культурні референції, ідіоми, а також вирази, які є специфічними для італійської культури і можуть не мати прямих еквівалентів в українській мові [54].

Наприклад, італійська фраза «fare il girotondo» (дослівно «водити хоровод», але означає «ходити по колу») є поширеною ідіомою, яка означає робити щось непотрібне або марне. Ця фраза часто використовується в науковому контексті для опису явища, яке є циклічним або повторюваним. Однак, в українській мові немає прямого еквівалента цієї ідіоми, і перекладачеві доводиться шукати альтернативний спосіб висловити ту саму думку. Наприклад: ходити кругами, метушитися марно, ходити по замкнутому колу.

Інший приклад – використання метафор та аналогій, характерних для італійської культури. В італійських науково-популярних текстах часто використовуються метафори та аналогії, взяті з повсякденного життя, наприклад, порівняння складного наукового поняття з простим об'єктом або процесом. Однак, ці метафори та аналогії можуть бути не знайомі українському читачеві, і перекладачеві доводиться шукати альтернативні способи передати ті ж самі ідеї [35].

Наприклад, італійська фраза «la memoria è come un archivio» (пам'ять подібна до архіву) є поширеною аналогією, яка порівнює людську пам'ять зі сховищем. Ця аналогія ґрунтується на ідеї, що спогади зберігаються в мозку, як файли в комп'ютері або папери в картотечі. Однак ця аналогія не може бути безпосередньо перекладена на українську мову, і перекладач повинен знайти

інший спосіб передати ту саму ідею. Наприклад: пам'ять як сховище, подорожувати стежками пам'яті.

В італійських науково-популярних текстах можуть обговорюватися теми, які відповідають італійським культурним нормам. Адаптація контенту до українських культурних особливостей має вирішальне значення для уникнення будь-яких ненавмисних хибних інтерпретацій або розриву зв'язку з цільовою аудиторією.

Крім того, італійські науково-популярні тексти часто містять культурні посилання, характерні для Італії, такі як історичні події, відомі вчені або культурні ікони. Ці посилання можуть бути не знайомі українському читачеві, і перекладач повинен знайти спосіб передати ту саму інформацію доступно та релевантно для цільової аудиторії [39].

Наприклад, італійська фраза «*il sogno di Galileo*» («мрія Галілея») стосується бачення відомого вченого Всесвіту з небесними тілами, що обертаються навколо Сонця. Ця фраза часто використовується для опису революційних наукових відкриттів або революційних ідей. Однак український читач може бути не знайомий з цим посиланням, і перекладач повинен знайти альтернативний спосіб передати те саме відчуття захоплення та інноваційності. Наприклад: революційна ідея, вагоме відкриття.

Отже, переклад італійських науково-популярних текстів українською мовою може бути складним через культурні референції, які можуть бути незнайомі цільовій аудиторії. В процесі перекладу італійських науково-популярних текстів українською мовою перекладачеві потрібно знайти еквівалентні відповідники, які є релевантними для української культури. Прямий переклад цих посилань без урахування українського культурного контексту може призвести до плутанини або втрати сенсу. Перекладач повинен знайти альтернативні способи передати ті самі ідеї та концепції, беручи до уваги культурні особливості та знання цільової аудиторії. Вказане вимагає глибокого розуміння обох культур і мов, а також високого рівня креативності та лінгвістичної майстерності.

Переклад італійських науково-популярних текстів українською мовою може бути складним через відмінності в стилі та тональності між двома мовами. Італійська мова відома своїми ліричними та поетичними якостями, тоді як українська, як правило, є дещо більш прямолінійною та безпосередньою. Зазначена різниця в стилі може ускладнити передачу нюансів та емоційного резонансу оригінального італійського тексту в перекладі [52].

Наприклад, розглянемо наступний уривок з італійської науково-популярної книги:

«La scienza è una poesia che ci racconta la storia del mondo. È una narrazione che si snoda attraverso i secoli, accompagnando l'uomo nella sua ricerca della verità e della conoscenza. La scienza è una forma d'arte, che utilizza la ragione e l'osservazione per creare un quadro preciso e completo dell'universo».

Представлений уривок має поетичну якість, акцентуючи увагу на красі науки та її здатності розповідати історію. Використання метафори («la scienza è una poesia») та персоніфікації («la scienza è una narrazione») додає опису глибини та емоційності.

Однак при перекладі цього уривка українською мовою поезія та емоції можуть бути втрачені. Наприклад:

«Наука – це поетика, яка розповідає нам історію світу. Це розповідь, що проходить крізь століття, супроводжуючи людину в її пошуках правди та знання. Наука – це форма мистецтва, яка використовує розум і спостереження для створення точного і повного образу Всесвіту».

Хоча цей переклад є точним, йому бракує поетичності оригінального італійського тексту. Використання метафор та персоніфікації менш виражене, а загальний тон більш інформативний та фактологічний.

Ще однією проблемою при перекладі італійських науково-популярних текстів на українську мову є різниця в тональності. Італійська мова жива та емоційна, тоді як українська мова трохи більш стримана та офіційна. Ця різниця в тональності може ускладнити передачу ентузіазму та хвилювання оригінального італійського тексту в перекладі [62].

Наприклад, розглянемо наступний уривок з італійської науково-популярної книги:

«Quando guardiamo le stelle, sentiamo una meravigliosa sensazione di piccolezza e di infinitezza. Il cielo stellato ci fa capire quanto sia grande e misterioso l'universo, e quanto noi siamo piccoli e insignificanti di fronte a esso. Ma questa sensazione non deve farci sentire sconfitti o inadeguati. Al contrario, dobbiamo sentirci parte di questo immenso scenario, e cercare di comprendere e apprezzare la bellezza e la complessità del cosmo».

Цей уривок має пристрасний та емоційний тон, з акцентом на подив і благоговіння перед всесвітом. Використання риторичних запитань («Quando guardiamo le stelle...») та вигуків («Ma questa sensazione non deve farci sentire sconfitti o inadeguati!») посилює емоційний вплив уривку.

Однак при перекладі цього уривка українською мовою тон може стати більш стриманим та офіційним. Наприклад:

«Коли ми дивимося на зорі, ми відчуваємо дивовижне почуття малечності та безмежності. Зоряне небо показує нам, наскільки великим і загадковим є всесвіт, а ми – такі малі та незначні перед ним. Але це відчуття не повинно зробити нас пригніченими чи безнадійними. Натомість, ми повинні відчувати себе частиною цього великого сценарію і прагнути зрозуміти та цінувати його красу та складність».

Хоча цей переклад є точним, йому бракує пристрасності та емоційності оригінального італійського тексту. Використання риторичних запитань і вигуків менш виражене, а загальний тон більш офіційний і стриманий.

Отже, переклад італійських науково-популярних текстів українською мовою може бути складним завданням через відмінності в стилі та тональності між двома мовами. Хоча точність важлива, не менш важливо передати в перекладі нюанси та емоційний резонанс оригінального тексту. Це вимагає глибокого розуміння обох мов і культур, а також високого рівня майстерності та мистецтва.

Ще одним викликом в процесі перекладу італійських науково-популярних текстів є інтеграція візуальних елементів. Італійські науково-популярні тексти можуть містити візуальні елементи, такі як діаграми чи ілюстрації, які доповнюють текст. Перекладачі повинні продумати, як ці візуальні компоненти можуть бути ефективно інтегровані в українську версію, щоб сприяти розумінню [59].

Загалом, переклад італійських науково-популярних текстів українською мовою вимагає глибокого розуміння обох мов і культур, а також високого рівня майстерності та креативності. Подолання окреслених викликів вимагає не лише знання мови, а й глибокого розуміння італійської та української культур, наукових галузей та мистецтва ефективної комунікації. Перекладачі повинні прагнути знайти тонкий баланс між збереженням оригінального задуму тексту та забезпеченням його відповідності культурним і мовним нюансам української аудиторії.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПЕРЕКЛАДУ ІТАЛІЙСЬКИХ НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИХ ТЕКСТІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ НА ПРИКЛАДІ КНИГ САЛЬВАТОРЕ ЛА ПОРТА «ХВАЛА ГНІВУ. ЧОМУ МИ ПОВИННІ ГНІВАТИСЯ ЧАСТІШЕ І БІЛЬШЕ» ТА СЕРДЖІО БЕНВЕНУТО «ЗНЕВІРА. МУКИ БАЙДУЖОСТІ»

2.1. Сальваторе ла Порта та Серджіо Бенвенуто як автори науково-популярних текстів

Дослідження особливостей перекладу італійських науково-популярних текстів українською мовою на прикладі книг Сальваторе Ла Порта «Хвала гніву. Чому ми повинні гніватися частіше і більше» та Серджіо Бенвенуто «Зневіра. Муки байдужості», вважаємо доцільним розпочати з короткої характеристики авторів та аналізованих творів.

Сальваторе Ла Порта – італійський редактор і письменник. Член-засновник і редакційний директор незалежного видавництва Villaggio Maori Edizioni (заснованого у 2003 році), займається навчанням редакторів. Директор з питань освіти Видавничої академії Катанії (Accademia delle Editorie di Catania). С. Ла Порта є автором есеїв та романів і доктором філософії. Книги, опубліковані незалежним міланським видавництвом Il Saggiatore, «Less is more. Sull'arte di non avere niente» («Менше – це більше. Про мистецтво не мати нічого») (2018), текст, який говорить про стосунки з власністю, про те, щоб не бути в клітці власності не тільки економічно, але й ідеологічно та афективно, а також «Elogio della rabbia. Perché dovremmo incazzarci di più e meglio» («Хвала гніву. Чому ми повинні гніватися частіше і більше») (2019), про культуру гніву, яка є фундаментальною, і якщо не спрямовувати її як активну енергію, вона стає пасивною та підступною, образою, ненавистю, страхом, насильством... Гнів, здоровий гнів, є корисним, атавістичним, примітивним інструментом, який

служує еволюції нашої цивілізації. За словами автора, есей «Хвала гніву» повністю відповідає його роботі як психо-тілесного психолога [38].

«Гнів, – переконує Ла Порта, – це фундаментальне почуття, справжній дискримінатор між цивілізацією і варварством: він завжди породжується почуттям справедливості, навіть у найгірших випадках, і не має нічого спільного з ненавистю. Коли любов до того, чим ми володіємо, до наших ідей, до тих, хто нам близький, впливає на це почуття, то вона вражає його, роблячи егоїстичним і жорстоким. Тоді гнів служить лише для захисту наших інтересів та інтересів можновладців: навпаки, здоровий гнів спрямований проти будь-кого, хто чинить несправедливість – поза нашою любов'ю і нашими бажаннями; він є мостом, який об'єднує незнайомих людей і далекі народи: хіба не гнів змушує людей воювати на боці курдів і палестинців, як колись змусив півсвіту стати на бік громадянської війни в Іспанії? Любов, навпаки, змушує світ до кордонів, породжує ненависть і війни: на захист країни, яку ми любимо, прапора, який ми любимо, кордонів, які ми любимо. Любов – це несправедливе і дуже небезпечне почуття; коли вона заражає нас люття, то робить нас закритими і неосвіченими, готовими поглинути один одного. Ми повинні плекати гнів і боятися любові: це головне правило цивілізації» [43].

Бестселер «Хвала гніву» Сальваторе Ла Порта представляє переконливий маніфест на захист почуття, яке десятиліттями витіснялося, засуджувалося і придушувалося в нашому суспільстві. Однак, мова не йде про схвалення сліпої люті чи ненаситного прагнення до контролю. Натомість, Ла Порта оспівує праведний гнів, пронизаний мужністю та гідністю, здатний активізувати боротьбу проти несправедливостей сучасного життя.

Автор закликає нас позбутися дріб'язкових турбот, нав'язливих ідей та істеричних нападів, які виснажують нашу життєву енергію. Він закликає відмовитися від ілюзії абсолютного контролю над кожним аспектом нашого життя, включаючи наших дітей, наше майно і навіть вчинки наших близьких. Натомість, він пропонує спрямувати цю вивільнену енергію на конструктивний захист нашого існування. Це заклик до життя, сповненого емпатії та активної

участі, до того, щоб використовувати і плекати наш гнів як силу для позитивних змін. Це послання знаходить відгук у різних читацьких аудиторіях, запрошуючи всіх переглянути свої стосунки з гнівом і його потенціал для трансформаційних дій.

Інші твори автора – роман «In morte di Turi» («Смерть Тури») (2008), оповідання «Un posto asciutto» («Сухе місце») (2011), збірка оповідань «I racconti di Azina: bicicletta e partigiana» («Оповідання Адзіни: веломашини і партизанки») (2012), есе «Il giradischi trascendente» («Старий грамофон») (2015), роман «Judo» «Дзюдо» (2021).

Сальваторе Ла Порта можна вважати автором науково-популярних текстів, адже він написав кілька книг на різні наукові теми, які є доступними та цікавими для широкої аудиторії. Його стиль написання є чітким і лаконічним, що робить складні концепції легкими для розуміння, і він часто використовує реальні приклади та практичні ситуації, щоб проілюструвати свої твердження. У своїх творах Ла Порта демонструє здатність робити науку доступною, а також її цікавою для широкого кола читачів, що є відмінною рисою науково-популярних авторів.

Сержіо Бенвенуто (Sergio Benvenuto, 1948, Неаполь, Італія) – психоаналітик, дослідник психології та філософії, один із ключових науковців Римського інституту когнітивних наук та технологій при Італійській Національній науково-дослідницькій раді (CNR), президент Інституту передових досліджень у галузі психоаналізу, почесний професор Міжнародного інституту глибинної психології (Київ, Україна), головний редактор журналу «European Journal of Psychoanalysis», автор численних книг та публікацій, виданих різними мовами [32].

У 1995 С. Бенвенуто було засновано часопис «Європейський журнал психоаналізу» (European Journal of Psychoanalysis, JEP) й він став його провідним редактором. Починаючи із 2003 року є членом Європейського Інституту Вищої Освіти у Психоаналізі (Institut Européen des Hautes Etudes en Psychanalyse), міжнародної установи, заснованої у Парижі, до котрої належать школи різних

європейських держав. Сержіо Бенвенуто веде активну співпрацю із науковими і культурними журналами світу, як-от *Telos* (Нью-Йорк), *Lettre Internationale* (в італійській, німецькій, румунській, французькій, угорській, іспанській редакціях), *L'évolution psychiatrique* (Париж), *RISS* (Берлін), *Cliniques Méditerranéennes* (Марсель), *Texte* (Відень), *Journal for Lacanian Studies* (Лондон), *Division/Review* (Нью-Йорк). Науковцем було перекладено на італійську для видавництва «Einaudi» «*Séminaire XX: Encore*» («Семінари. Книга 20: Ще») Жака Лакана. Він є автором низки публікацій і книг із психоаналізу. Кожного року він публікується в журналі «Психоаналіз. Часопис» (Україна, Київ) [32].

Переважна більшість творів С. Бенвенуто належить до науково-популярних текстів. Основними творами письменника є наступні «*Lo jettatore*» (2011), «*La gelosia*» (2011), «*Confini dell'interpretazione. Freud Feyerabend Foucault*» (2013), «*Sono uno spettro, ma non lo so*» (2013), «*Wittgenstein. Lo stupore e il grido*» (2013, 2015), «*Leggere Freud. Dall'isteria alla fine dell'analisi*» (2018), «*Godere senza limiti. Un italiano nel maggio 68*», «*La ballata del mangiatore di cervella. Kris, Lacan e l'eredità freudiana*» (2020).

Детальніше розглянемо кригу Серджіо Бенвенуто «Зневіра. Муки байдужості».

У цьому творі зневіра охоплює не лише меланхолію, а й цілий спектр емоцій, включаючи смуток, тугу, безнадію, тривогу, апатію, нудьгу і, особливо, депресію. Спочатку класифікована як один із смертних гріхів у релігійному контексті, зневіра перетворилася на визнаний стан психічного здоров'я в сучасному світському розумінні. Як цей психологічний стан характеризувався в різні епохи в західноєвропейському суспільстві? Від спустошеності, яку відчували середньовічні ченці, до декадансу, зображеного в образі денді Бодлера, від екзистенційної тривоги, описаного такими філософами, як Гайдеггер, Сартр і Камю, до глибокої, загрозливої порожнечі, яку відчують сучасні люди, що борються з депресією, часто покладаючись на допомогу психоаналітиків і психотропні препарати.

Серджіо Бенвенуто пропонує детальний аналіз еволюції меланхолії від Середньовіччя до сьогодення. Це спроба окреслити різні інтерпретації та прояви «депресії», її витoki та наслідки, які не були однаково зрозумілими впродовж всієї історії. Книга розгортається як метафорична подорож через схожі, але не однакові стани душі, об'єднані спільною темою, що характеризується небезпекою, відсутністю, оманом та відстороненістю як від світу, так і від своїх ближніх – боротьбою, з якою людство боролось в різні епохи, сприймаючи її як джерело глибокої та руйнівної принади.

Ця книга пропонує свіжий погляд на загальноприйняті людські емоції, відкриваючи раніше приховані інсайти. Вона веде читачів у захоплюючу подорож разом з автором, переходячи від давніх уявлень про різні психічні стани до сучасних проблем. Вона заглиблюється в те, як знайомі поняття, глибоко вкорінені в культурі та мові, розвивалися в релігійних, філософських, медичних і психологічних рамках протягом історії, зазнаючи змін у статусі та найменуванні з плином часу. Окрім опису станів людської психіки, таких як зневіра, нудьга, апатія, меланхолія та депресія, книга досліджує багатий гобелен історичних, соціальних, релігійних, мовних, літературних та культурних контекстів, що їх оточують.

Через захопливу розповідь автор висвітлює еволюцію цих емоційних станів. Те, що в давнину вважалося моральною вадом або перешкодою на шляху до духовного спасіння, поступово перетворилося на шановані атрибути, пов'язані з мислителями, митцями та закоханими. З плином часу ці звичні стани перетворилися на психіатричні терміни, такі як меланхолія, що в сучасну епоху визнається як депресія. Оскільки філософія, культура, наука, медицина та психоаналіз переплітаються в книзі, читачам пропонується знайти резонанс із власним досвідом, торкаючись як душі, так і інтелекту.

Всебічний розгляд і ретельний аналіз відомих явищ багато в чому завдячує глибоким знанням автора, моральній психоаналітичній позиції та багатому клінічному досвіду в психоаналізі. Серджіо Бенвенуто є відомим не тільки як психоаналітик, а й як дослідник філософії та культури, що вирізняється своєю

інтелектуальною майстерністю. Таке поєднання знань робить його роботи яскравими та переконливими, звертаючись не лише до психоаналітиків, філософів та культурологів, а й до широкої читацької аудиторії. Відповідно книга захопить інтелектуально допитливих читачів, а не лише професійних психологів та психоаналітиків. Вона майстерно висвітлює складні філософські теорії – такі як теорії Шопенгауера, Гайдеггера та Сартра – у доступній формі, уникаючи стереотипних спрощень [32].

Отже, Сальваторе Ла Порта та Серджіо Бенвенуто вважаються авторами науково-популярних текстів, оскільки вони написали ряд книг на різноманітні наукові теми, які є доступними та цікавими для широкої аудиторії. Їхній стиль написання є чітким і лаконічним, що робить складні концепції легкими для розуміння. Вони також використовують реальні приклади, а також й тематичні дослідження, щоб проілюструвати свої тези, що допомагає читачам відчутти зв'язок з матеріалом на особистому рівні. Крім того, їхні роботи позитивно сприймаються як науковцями, так і широким загалом, що забезпечило їм авторитет експертів у своїх галузях. Загалом, здатність зазначених авторів ефективно, а також цікаво доносити наукові ідеї принесла репутацію науково-популярних авторів останніх.

2.2. Способи відтворення лексичних особливостей текстів книг Сальваторе ла Порта «Хвала гніву. Чому ми повинні гніватися частіше і більше» та Серджіо Бенвенуто «Зневіра. Муки байдужості»

Основними лексичними особливостями перекладу італійських науково-популярних текстів є наступні:

- 1) різний словниковий запас (відсутність еквівалентів);
- 2) використання спеціалізованої наукової термінології;
- 3) використання неологізмів;
- 4) наявність ідіоматичних виразів, які є унікальними для італійської мови;

5) застосування емотивної лексики.

Тепер розглянемо лексичні особливості перекладу книги «Хвала гніву. Чому ми повинні гніватися частіше і більше» Сальваторе Ла Порта українською мовою.

Оригінальний текст використовує багату та різноманітну лексику, включаючи технічні терміни, метафори та ідіоматичні вирази, які можуть не мати прямих еквівалентів в українській мові. Наприклад, слово «*ammalare*» (*хворіти*), використане у фразі *non è soltanto l'amore ad ammalare l'albero della nostra rabbia* [67, с. 49] (*не тільки через любов хворіє дерево нашого гніву – наш переклад*), не має прямого еквівалента в українській мові, і перекладачеві довелося використати образний вислів, щоб передати зміст: *Не тільки любов вражає дерево нашого гніву.* [65, с. 49]

У книзі є посилання на психологічні теорії та дослідження, які вимагають використання спеціалізованої термінології в українській мові. Наприклад, термін «*patologia sistemica*» (*системна патологія*), використаний у реченні *anche se quella che lo aggredisce è una patologia sistemica* [67, с. 49] перекладено дослівно, щоб читач зрозумів концепцію, про яку йдеться: *навіть якщо те, що атакує його, є системною патологією* [65, с. 49].

Також у тексті присутні такі терміни, як: *maelstrom* – *мальстрем, поумено* – *ноумен*, які були перекладені за допомогою транслітерації, *auctoritas* – *auctoritas*, який залишився мовою оригіналу, *la grande ordalia* – *велика ордалія*, *scie chimiche* – *хіміотраси*, перекладені за допомогою калькування: «*scie*» перекладено як «*траси*», а «*chimiche*» - як «*хімічні*», разом адаптоване як «*хіміотраси*». Окрім того до усіх перерахованих термінів є примітки в кінці книги, тобто перекладач застосував також і описовий переклад.

Оригінальний текст містить багато ідіоматичних виразів, які є унікальними для італійської мови, до того ж й можуть не мати прямих еквівалентів в українській мові. Наприклад, фраза *galleggiare comodamente sul dorso* (*зручно плисти на спині – наш переклад*), використана в уривку *La realtà che percepiamo è soltanto una corrente superficiale: sotto il pelo dell'acqua un flusso più potente si*

sposta in direzioni diverse, trascinandoci ben oltre la riva che, galleggiando comodamente sul dorso, gli occhi socchiusi, il sole sul volto, eravamo convinti di raggiungere senza sforzo [67, с. 50] містить ідіоматичний вираз і, при цьому, не має прямого еквівалента в українській мові, перекладачеві потрібно знайти спосіб передати ідею плавання без зусиль, зберігаючи при цьому основну ідею тексту. В українському перекладі вираз замінено на похитуючись на ласкавих прибережних хвилях із напівзаплющеними очима, що компенсує відсутність еквівалентного ідіоматичного виразу: *Реальність, як ми її бачимо, – це тільки морська гладь, під котрою, десь на глибині, ховаються численні могутні течії, які рухаються то в одному, то в іншому напрямку, часом затягуючи нас на таку небезпечну глибину, щодо котрих ми раніше, похитуючись на ласкавих прибережних хвилях із напівзаплющеними очима та ніжачись на сонечку, навіть гадки не мали* [65, с. 50]

Фраза *fallimento, delusione, il pozzo del rancore in cui ficcare la testa* в італійській мові (що означає «невдача, розчарування, криниця гіркоти, в яку можна занурити голову» була перекладена українською як «поразка, розчарування, глибока криниця злості, куди навіть зазирнути лячно», що використовує інший ідіоматичний вираз для передачі ідеї відчуття поразки та гіркоти.

Емотивні слова викликають сильні емоційні реакції у читача, посилюючи вплив авторського повідомлення. У книзі використано низку емоційної лексики для опису впливу гніву на людей і суспільство. Наприклад, слово «*furia*» (гнів), використане у фразі *la furia non è solo una emozione, è una forza* (гнів – це не просто емоція, це сила), несе сильний емоційний заряд і має бути перекладено словом, яке передає таку ж інтенсивність почуття українською мовою. Такі терміни, як «*calunnia*» (наклеп) і «*fanatismo*» (фанатизм) посилюють відчуття терміновості та стурбованості. Наприклад: *una morte atroce* – жахлива смерть. Емотивна лексика присутня у фразах на кшталт *la realtà è che moltissima gente ama sentirsi dire come vivere* [67, с. 49] – однак правда полягає у тому, що багато

людей люблять, коли їм указують, як жити. [65, с. 49] Переклад зберігає емоційний тон, використовуючи подібні вирази в українській мові.

Оригінальний текст містить яскраву образну мову, яка створює потужні образи у свідомості читача. С. ла Порта використовує яскраву та образну мову, щоб передати суворі реалії онлайн-світу. Такі слова, як «*ferocia*» (жорстокість), «*orrore*» (жах) та «*prateria sconfinata*» (безмежна прерія) малюють яскраву картину жорстокості цифрового ландшафту. Наприклад:

La ferocia della rete aggredisce i più deboli... [67, с. 43]

Жорстокість мережі нападає на найслабших... [67, с. 44]

Фраза *sotto il pelo dell'acqua un flusso più potente si sposta in direzioni diverse* [67, с. 48] (під поверхнею сильніша течія рухається в різних напрямках – наш переклад) також містить яскраву образну мову. У перекладі збережено образність, але змінено формулювання відповідно до українського синтаксису: *під котрою, десь на глибині, ховаються численні могутні течії, які рухаються то в одному, то в іншому напрямку.* [65, с. 48]

Таким чином, можемо узагальнити, що на прикладі перекладу книги Сальваторе Ла Порта «Хвала гніву» українською мовою можна виокремити кілька ключових аспектів адаптації лексичних особливостей італійських науково-популярних текстів. Зазначений процес передбачає нюансований підхід для забезпечення точної передачі змісту з урахуванням лінгвістичних відмінностей та культурних нюансів між мовами оригіналу, а також перекладу. В аналізованому перекладі спостерігаємо ефективну роботу з різноманітними лексичними особливостями, такими як різний словниковий запас (відсутність еквівалентів); використання спеціалізованої наукової термінології; використання неологізмів; наявність ідіоматичних виразів; застосування емотивної лексики; яскрава образна мова. Український переклад вдало передає суть оригінального тексту, водночас адаптуючи його для того, щоб він резонував з українським читачем.

Перейдемо до аналізу лексичних особливостей книги Серджіо Бенвенуто «Зневіра. Муки байдужості», яка пропонує глибоке дослідження людських

емоцій та екзистенційних дилем, що робить її ідеальним об'єктом для аналізу тонкощів перекладу.

Розглянемо лексиксичні особливості твору Бенвенуто і те, як вони проявляються в італійсько-українському перекладі.

Деякі філософські поняття та термінологія, використані в книзі, можуть не мати прямих еквівалентів в українській мові. Наприклад, термін «*Demonland*» (*демонічна країна*), використаний у назві пункту, який є неологізмом не має прямого еквівалента в українській мові, і перекладачеві доводиться шукати спосіб передати ідею землі, населеної демонами. У перекладі також було використано неологізм «*Демоноландія*», за допомогою калькування оригінального слова.

У книзі використовуються різні філософські та психологічні терміни, пов'язані з духовністю, які можуть потребувати додаткового дослідження та аналізу для точного перекладу.

Наприклад, терміни *saudade* – *саудаде*, *fado* – *фаду*, запозичені з португальської мови та *hikikomori* – *хікікоморі* з японської, були перекладені за допомогою транслітерації та описового перекладу за допомогою приміток внизу сторінок.

Бенвенуто використовує філософську термінологію для дослідження екзистенційних тем та інтелектуальних концепцій. Такі терміни, як *acedia* (*зневіра*) та *spleen* (*меланхолія*) несуть конкретні філософські конотації, збагачуючи текст глибиною та резонансом. Наприклад:

Il monaco tradiva Dio dando spazio, con l'acedia, ai desideri carnali... [66, с. 71]

Чернець зраджував Господа, піддаючись у зневірі своїй плотським утіхам... [64, с. 96]

Книга містить ідіоматичні вирази, які є унікальними для італійської мови і можуть не мати прямих еквівалентів в українській мові. Переклад вдало передає ідіоматичні вирази, притаманні лише італійській мові, забезпечуючи точну передачу їхнього значення українською мовою. Наприклад, вираз *un flagello*

epidemico medievale – середньовічна епідемічна напасть перекладено зі збереженням його ідіоматичного значення. Трансформація "*butta dal letto*" (викинути з ліжка), використаний в уривку *Amalek, il Nemico, si presenta spesso come monaco, canta i salmi, cita le Scritture, di notte butta dal letto l'eremita per costringerlo a pregare o gli intima di non mangiare affatto; lo spinge ad ascetismi estremi* [66, с. 9] – Амалік Ворог часто являється в образі ченця, співає псалми, наводить цитати зі Святого Письма, скидає пустельника серед ночі з ліжка, змушуючи молитися, або прирікає на голод, тобто усіляко спонукає його до надмірного аскетизму [64, с. 25] – ідіоматичний вираз, який не має прямого еквівалента в українській мові. Перекладач знайшов спосіб передати ідею раптового розбудження людини та наказів.

У книзі використано багато емоційної лексики для опису почуттів і переживань персонажів. Український переклад ефективно передає емоційну лексику, використану в оригінальному тексті, передаючи інтенсивність досліджуваних філософських тем. Наприклад, фраза *allestì una fantasmagorica macchina di mostruosità* – створив цілий страхітливий механізм для наганяння жаху, є потужним емотивним словом, яке передає сильні емоції, які повинен був пережити Святий Антоній під час його духовної боротьби. В українській мові перекладач знайшов вираз, який може передати той самий рівень емоційної інтенсивності.

Використання Бенвенуто яскравих образів збагачує текст, викликаючи у читача потужні уявні образи та емоційні реакції. Такі фрази, як *carri funebri* (похоронні вози), *il cranio chino che preannuncia il teschio* (схилений череп віщує смерть), *pianto e segni neri* (сльози і чорні знаки) створюють моторошну атмосферу, занурюючи читача в тему відчаю. Наприклад:

Nell'ultima quartina si leva una sorta di Trionfo della Morte... [66, с. 75]

В останніх рядках вірша описується є своєрідний Триумф Смерті... [64, с. 96]

С. Бенвенуто використовує образну мову для ефективної передачі абстрактних понять та емоцій. В українському перекладі збережено яскраву та

образну мову, використану в оригінальному тексті, що дозволяє читачам візуалізувати філософські концепції, які обговорюються. Наприклад, такі описи, як *così prese nome dall'inventore dell'eremitaggio cristiano* – отримав свою назву від засновника християнського аскетизму, передані у спосіб, що зберігає їхню яскраву образність. Такі метафори, як *disfatta di Speranza a vantaggio d'Angoscia* – поразка Надії на користь Страждання та *cozzo ossimorico tra frastuono e silenzio* – оксюморонне зіткнення між шумом і тишею є яскравим відображенням крихкої природи людського існування та додають тексту глибини та складності. В українській мові перекладач знайшов спосіб передати той самий рівень образності та символізму, щоб створити такий самий потужний образ у свідомості читача.

С. Бенвенуто посилається на літературні та історичні постаті, збагачуючи текст інтертекстуальною глибиною. Посилання на досвід Бодлера та середньовічні мотиви додають оповіді багатозначності та культурного резонансу:

Ma, come nel Medioevo, la tentazione è anche privilegio... [66, с. 76]

Але, як у середньовіччі, спокуса також є привілеєм... [64, с. 96]

Підсумовуючи, можна сказати, що процес перекладу книги Серджіо Бенвенуто «Зневіра. Муки байдужості» з італійської на українську мову передбачає ретельне опрацювання кожної лексичної одиниці, забезпечуючи збереження суті та значення оригінального тексту, адаптуючи його до лінгвістичного та культурного контексту мови перекладу. Перекладачеві необхідно використовувати цілий ряд прийомів, зокрема, таких як пошук відповідних еквівалентів для спеціалізованої термінології, створення нових слів або словосполучень для передачі неологізмів, а також використання образної мови для відтворення яскравих образів і символіки, присутніх в оригінальному тексті.

Порівнявши лексичні особливості перекладу книг Сальваторе ла Порта «Хвала гніву. Чому ми повинні гніватися частіше і більше» та Серджіо Бенвенуто «Зневіра. Муки байдужості», можемо сказати, що обидва автори застосовують

багату та різноманітну лексику, включаючи терміни, неологізми, емоційну лексику та ідіоматичні вирази, які можуть не мати прямих еквівалентів в українській мові. У книзі Сальваторе ла Порта є посилання на психологічні теорії та дослідження, які вимагають використання спеціалізованої термінології в українській мові. У книзі Серджіо Бенвенуто використовуються різноманітні філософські терміни, які мають зв'язок з християнством, містикою та духовністю потребують додаткового дослідження та аналізу для точного перекладу. Також Серджіо Бенвенуто використовує філософську термінологію для дослідження екзистенційних тем та інтелектуальних концепцій. Ще однією особливістю тексту Серджіо Бенвенуто є те, що автор посилається на літературні та історичні постаті, збагачуючи текст інтертекстуальною глибиною.

Загалом, обидва тексти представляють складні лінгвістичні дискурси, які вимагають від перекладачів високої майстерності, щоб передати суть оригінальних творів українською мовою.

2.3. Шляхи відтворення стилістичних особливостей текстів книг Сальваторе ла Порта та Серджіо Бенвенуто українською мовою

Головними елементами в процесі відображення стилю виступають стилістичні засоби. За відсутності стилістичних засобів неможливим є віддзеркалення особливостей стилю та його як такого. Художній стиль представляє поняття, котре має багато трактувань з-поміж вчених, у тому числі одне із них: «особлива побудова речення, котра є властивою кожному письменнику, подібно до тієї незмінної форми, у котру він виливає усі думки, котрі прагне висловити» [18, с. 161]. Під літературним стилем розуміються «внутрішні мовні фактори, котрі по-різному знаходять прояв у кожного письменника в залежності від напрямку, епохи, таланту та жанру» [18, с. 161]. Демиденко О. Стверджує, що стиль являє собою «комбінацію стилістичних, граматичних та структурних ознак, котра виступають маркерами та віддзеркалюють літературні вподобання авторів» [6, с. 42].

Задля здійснення вдалої передачі контексту та збереження емоційності, котрі були першочергово закладені автором в процесі перекладу науково-популярної літератури суттєву увагу приділяють стилістичним засобам. Не завжди буквальний переклад буде доречним й відбиватиме соціокультурний елемент. З-поміж стилістичних засобів, котрі найбільш часто трапляються у ході перекладу виокремлюють: емпатичні конструкції, епітети, протиставлення, метафори, синекдохи, порівняння, алюзії тощо. До одного зі стилістичних засобів, котрий виступає найбільш продуктивним в ході перекладу науково-популярної літератури відноситься епітет – слово або словосполучення, яке описує людину або річ, часто в переносному значенні. Епітети, котрі несуть соціокультурне забарвлення в процесі перекладу надаються із поясненням, чи, фахівець з перекладу знаходить відповідник у мові перекладу. В цілому, у науково-популярних текстах трапляються епітети на позначення емоцій, психологічних станів чи опису особистості. Нерідко, увага концентрується на визначенні почуттів та станів, котрі не підпадають під опис норми, а відтак для відтворення останніх спеціаліст з перекладу вдається до підбору еквівалентів. До відповідних еквівалентів можуть належати слова, які ґрунтуються на стереотипних баченнях суспільства – вони будуть звичними для більшості та створять необхідне уявлення щодо конкретної теми. Епітети на зображення емоцій можуть нести негативне та позитивне означення. Наприклад: *Santa rabbia* – *Святий гнів* – цей епітет підкреслює позитивний аспект гніву, вказуючи на те, що це благородна і священна емоція. Приписуючи «гніву» якість «святості», автор наголошує значущість і праведність саме цієї емоції. Це говорить про те, що гнів, коли він спрямований на праве діло чи праведне обурення, не є лише негативною чи низинною емоцією, але може бути благородною і добродісною; *ogni dentro la sua cesta* – *кожен у своєму кошику* – ця фраза створює візуальний образ людей, обмежених своїми індивідуальними обставинами, підкреслюючи ідею, що кожен має свій власний унікальний досвід.

Цікаві приклади епітетів бачимо в наступному реченні: *Non so se sia mai stata scritta una storia della delazione, ma se qualcuno ha deciso di studiare quest'arte della*

calunnia, avrà dedicato un capitolo corposo alla nascita di Facebook: per precipitare in un vortice di insulti e minacce basta l'insolenza di un pazzo e la stupidità degli utenti... [67, с. 47] – Не знаю, чи вже написана книжка, присвячена лихослів'ю, та якщо спаде на думку детально вивчати природу наклепу, цілий розділ доведеться присвятити зародженню фейсбука, де, щоб потрапити до виру образ і погроз, досить нестримності одного божевільного і дурості користувачів... [65, с. 44]

Метафора виступає другим стилістичним засобом, котрий найбільш часто використовується в процесі перекладу науково-популярної літератури. Метафора застосовується не тільки у вигляді тропу задля поліпшення мовлення, а у вигляді повноцінного елемента, котрий створює певне уявлення щодо процесу, стосовно котрого йде мова. Метафора є особливою тим, що вона здійснює вплив на читача підсвідомо, додаючи нові асоціації і доповнюючи вже існуючі. Метафора допомагає вималювати в уяві певні явища, котрі визначають ситуацію в цілому [6, с. 42].

Метафори збагачують текст, дозволяючи глибше зрозуміти авторську точку зору. Ла Порта порівнює онлайн-простір з хижацьким середовищем, де вразливі люди є лише мішенями для експлуатації: *un disabile è soltanto una preda da aggredire – інвалід лише здобич для нападу...; non fraintendetemi, ma siamo nelle mani degli dèi – не зрозумійте мене неправильно, ми в руках богів* – ця метафора порівнює людей з об'єктами, якими керують божественні сили, натякаючи на фатум або долю.

Ла Порта використовує метафори для передачі абстрактних понять через яскраві образи. Наприклад, у фразі *dove ogni cosa appare per quello che è: un minuscolo, maligno labirinto; una trappola per insetti nella quale ci siamo dibattuti così a lungo, tastandone le pareti con le nostre antenne da scarafaggio* [67, с. 112] – де кожна річ стає тим, чим являється насправді: дріб'язковим, недобрим лабіринтом, пасткою для комах, у котрій ми так довго й відчайдушно б'ємося, обмацуючи її стінки власними вусиками-антенами [65, с. 110] автор порівнює буддійський ритуал з «недобрим лабіринтом» і «пасткою для комах»,

підкреслюючи ідею, що учасники втягуються в іншу реальність. метафору *вусики-антени*, застосовано, щоб зобразити боротьбу та дослідження життєвих викликів. В українському перекладі метафоричний образ ефективно збережено.

Текст містить тонкі посилення або алюзії на культурні або релігійні елементи, такі як Крішна, Аллах та І-цзин. Крішна та Аллах – ці посилення на індуїстські та ісламські божества ілюструють розмаїття релігійних вірувань та практик. І-I-Ching – І-цзин – цей давній китайський текст пророцтв згадується як засіб пошуку настанов, що підкреслює тему духовних пошуків. Використані алюзії додають глибини оповіді та сприяють дослідженню різних поглядів на духовність і системи вірувань.

Прикладами порівнянь у книзі «Хвала гніву. Чому ми повинні гніватися частіше і більше» Сальваторе Ла Порте є наступні: *come un unico diapason* – як єдиний діапазон – це порівняння порівнює звучання буддистського співу з безперервною, гармонійною частотою; *separarsi dal mondo ed essere finalmente accolti al piano di sopra* – відокремити себе від світу і нарешті бути прийнятим на вищому рівні – це порівняння порівнює духовну подорож з підйомом на фізичний рівень, підкреслюючи ідею трансцендентності; *tolleranti* – толерантний і *subdola evangelizzazione* – підступна євангелізація – це зіставлення протиставляє толерантну природу буддистів ідеї тонкого поширення своїх переконань, підкреслюючи складність релігійних взаємодій; *occhio* – око та *antenna* – антена – це зіставлення порівнює людське око з вусиками комахи, натякаючи на підвищену чутливість та сприйняття. Автор порівнює відчуття причетності до ритуалу з «причетністю до великої людської цикади»: *diventare un organo di quella cicala umana* – стати органом цієї людської цикади описуючи відчуття єдності та спільного досвіду. Український переклад ефективно передає це порівняння.

Емфатичні конструкції використовуються у творі з метою підкреслення певних ідей або почуттів. Наприклад, у фразі *praticamente impossibile non diventare parte del giro armonico* – практично неможливо не стати частиною гармонійного кола використовується емфатична мова, щоб підкреслити

переконливість описаного досвіду. В українському перекладі цей акцент ефективно збережено. *Liberarsi da ogni cosa – Звільнитися від усього* – ця емфатична конструкція підкреслює важливість звільнення від земних прив'язаностей і бажань.

Інші літературні прийоми виявлені у творі – це персоніфікація, образність, повторення, риторичні запитання, анафора. Повторення певних слів і словосполучень, таких як «гнів», «духовність» і «свобода», підсилює головні ідеї тексту і створює відчуття ритму. Анафоричний повтор додає тексту акцентів і ритму, посилюючи ключові моменти. Ла Порта декілька разів повторює фразу *in rete (онлайн)*, щоб підкреслити всюдисущість онлайн-взаємодій та їхній вплив на життя людей.

Персоніфікація гніву як святої сутності «*Santa rabbia*» надає йому відчуття активності та сили. Яскраві описи природи, такі як зображення групи буддистів, що сидять разом і співають, як єдиний орган, створюють сильне візуальне враження і сприяють загальній атмосфері тексту. Ла Порта використовує риторичні запитання, щоб залучити читачів і спровокувати їх на роздуми. Питання на кшталт *non è uno strano contrasto?* – *чи не дивний цей контраст?* спонукають читачів замислитися над невідповідностями в суспільстві.

Паралельні структури підвищують зв'язність і риторичну ефективність тексту. С. ла Порта використовує паралелізм, щоб підкреслити поширеність агресії в Інтернеті та наслідки неконтрольованої поведінки:

una donna è un oggetto sessuale da stuprare, un migrante affogato nel Mediterraneo uno di meno da mantenere [67, с. 43]

жінка – лише сексуальний об'єкт для насильства, іммігрант, що затонув у Середземному морі, – невелика втрата, на одного менше [65, с. 44]

Загалом, у ході перекладу книги «Хвала гніву. Чому ми повинні гніватися частіше і більше» Сальваторе Ла Порта українською мовою ефективно використано різноманітні літературні прийоми, щоб донести до читача думку автора про важливість прийняття гніву та прагнення до духовного зростання. Використання епітетів, метафор, порівнянь, синекдох та інших мовних фігур

допомагає створити насичену та захоплюючу оповідь, а тематичні конструкції та повтори підсилюють ключові теми тексту. Загалом, український переклад книги майстерно зберігає стилістичні особливості, присутні в оригінальному італійському тексті.

Перейдемо до виявлення стилістичних особливостей перекладу тексту книги Серджіо Бенвенуто. Переклад з італійської на українську книги Серджіо Бенвенуто «Зневіра. Муки байдужості» містить різноманітні стилістичні прийоми, які допомагають передати ідеї та емоції автора.

Структура оповіді Бенвенуто поєднує описові пасажі з філософськими роздумами, створюючи багатшаровий досвід читання. Текст плавно переходить від яскравих образів до інтроспективного аналізу, залучаючи читача як на емоційному, так і на інтелектуальному рівнях: Наприклад:

Baudelaire sembra descrivere qui la sua pena detentiva... [66, с. 81]

Бодлер здається описує тут своє ув'язнення... [64, с. 106]

Бенвенуто посилається на літературні та історичні постаті, збагачуючи текст інтертекстуальною глибиною. Посилання на досвід Бодлера та середньовічні мотиви додають оповіді багатозначності та культурного резонансу:

Ma, come nel Medioevo, la tentazione è anche privilegio... [66, с. 83]

Але, як і в Середньовіччі, спокуса також є привілеєм... [64, с. 108]

Серджіо Бенвенуто використовує значну кількість епітетів для характеристики або виділення певного аспекту предмета. Наприклад: вираз *Il musicista del pessimismo* використовується як епітет для Артура Шопенгауера. Ця фраза метафорично зображує Шопенгауера як композитора або виконавця песимістичних ідей, підкреслюючи його роль як провідної фігури у філософії песимізму. В перекладі «Музикант песимізму» зберігається той самий епітет, підтримуючи метафоричне зображення Шопенгауера як композитора або виконавця песимістичної філософії. Представлений епітет передає суть філософського світогляду Шопенгауера, підкреслюючи його зв'язок з песимізмом і висвітлюючи його значний внесок у цю філософську перспективу.

Характеризуючи Шопенгауера як «музиканта песимізму», епітет вказує на те, що він розробляє і висловлює свої філософські ідеї з майстерністю і артистизмом музиканта, який пише музику, тим самим збагачуючи розуміння його філософської позиції.

Фраза *suntuoso idealismo hegeliano* – пишний гегелівський ідеалізм використовується для протиставлення філософії Шопенгауера гегелівському ідеалізму. Автор описує ідеалізм Гегеля як пишний або екстравагантний, що передбачає відчуття грандіозності або надмірності. Епітет підкреслює контраст між оптимістичним світоглядом Гегеля та радикальним песимізмом Шопенгауера.

Епітет *dagli esiti radicalmente pessimistici* – радикально песимістичні погляди характеризує філософський світогляд Шопенгауера як глибоко песимістичний. Він підкреслює крайність песимізму Шопенгауера, підкреслюючи глибину його скептицизму та негативізму щодо людського існування. Вказане свідчить про те, що філософські ідеї Шопенгауера не просто песимістичні, а принципово радикальні у своєму негативізмі та скептицизмі. Зазначений епітет допомагає охарактеризувати філософію Шопенгауера як безкомпромісно похмуру і нігілістичну.

Однією з метафор, використаній в перекладі з італійської на українську книги Серджіо Бенвенуто «Зневіра. Муки байдужості» є порівняння людської волі з маятником. Маятник описується як коливання між болем і нудьгою, що уособлює цикл людських переживань. Подібно до того, як маятник коливається між двома точками, людина коливається між різними станами буття, ніколи не знаходячи довготривалого задоволення. Наведена метафора використовується в тексті задля того, щоб проілюструвати ідею про те, що люди постійно прагнуть того, чого не можуть мати, і що їхні бажання та прагнення зрештою є ілюзорними. Маятник уособлює марність цих зусиль, оскільки він продовжує гойдатися туди-сюди, ніколи не зупиняючись і не знаходячи спокою. Наприклад, у тексті йдеться:

La vita è un pendolo tra dolore e noia [66, с. 49]

Життя – це маятник між болем та нудьгою. [66, с. 73]

Метафора *le cose del mondo si trovano in uno stato di lotta infinita* – усі речі в світі перебувають у стані нескінченної боротьби використовується для опису постійного конфлікту та конкуренції у світі природи. Наступна цитата ілюструє, як людська воля невід’ємно пов’язана з болем і стражданням, і як неможливо повністю реалізувати свої бажання, не зустрічаючи на своєму шляху перешкод і викликів:

Quindi, la Volontà – che si esprime come volontà di vivere – è indissolubilmente legata al dolore. [66, с. 46] – *Отже, Воля, яка виражається як воля до життя, невідривно пов’язана з болем.* [64, с. 69]

Загалом, використання метафор в перекладі з італійської на українську твору Серджо Бенвенуто слугує для підсилення центральних тем твору, зокрема марності людських бажань та циклічності людського досвіду. Це потужний і виразний образ, який допомагає читачам краще зрозуміти і співвіднести себе з ідеями, представленими в тексті.

В пункті «Музикант песимізму (Шопенгауер)» протиставляється популярність лекцій Гегеля та відсутність відвідуваності семінарів Шопенгауера. Вказане підкреслює розбіжність у філософських поглядах і, як наслідок, перевагу освіченої німецької молоді до ідеалізму Гегеля над песимізмом Шопенгауера. Контраст між ідеалізмом Гегеля та песимізмом Шопенгауера підкреслює філософську напругу та інтелектуальні дебати того часу.

Прикладом алюзії є вираз: *come il sole nascente* – як сонце, що сходить – алюзія на ідею, що так само, як сонце сходить щоранку, приносячи нове світло і надію, так і воля продовжує рухатися вперед, ведучи людей до їхніх цілей. Алюзія *grande Hegel* відсилає до Георга Вільгельма Фрідріха Гегеля, німецького філософа, який був сучасником Шопенгауера і мав значний вплив на його мислення.

Порівняння *Ogni fenomeno naturale in cui essa Volontà si oggettiva non è mai in grado di soddisfare l’infinità del suo tendere* [66, с. 45] – Жодне природне явище,

в якому ця Воля об'єктивується, не здатне повною мірою задовольнити безкінечність свого прагнення [66, с. 68] виражає зіставлення постійного прагнення Волі з безмежними просторами природного світу.

Наступний приклад порівняння:

Aspirazioni e desideri umani «ci illudono sempre, mostrandoci il loro compimento come fine supremo del volere; ma, non appena raggiunti, non sembrano più gli stessi, e quindi, subito dimenticati, invecchiati, vengono sempre – anche se non vogliamo subito convenirne – messi da parte come miraggi svaniti» [66, с. 48] – *Людські прагнення та бажання «завжди оманливо навіюють нам, ніби їх існування є кінцевою метою волі; але варто лише задовольнити їх, як вони втрачають свій колишній вигляд і тому скоро забуваються, стають для нас минувиною, і ми по суті завжди відкидаємо їх як зниклих примар, хоча і не зізнаємося в цьому»* [64, с. 73] використовується для протиставлення швидкоплинної природи людських бажань вічній, незмінній природі Волі.

Синекдохи у творі *Volontà fondamentale è senza perché, non ha origine, non ha direzione né meta* [66, с. 47] – *основоположна Воля не має ні причин, ні походження, ні напрямку, ні цілі* [64, с. 73] використовується для опису того факту, що Воля не має конкретної мети або цілі, а скоріше рухає людину вперед без будь-якого чіткого напрямку або мотивації.

Volontà è continuamente ostacolata, non può mai essere soddisfatta [66, с. 49] – *Воля завжди натрапляє на своєму шляху на різні перепони, її ніколи не можна задовольнити* [64, с. 75] – емфатична конструкція, що використовується для підкреслення марності людських прагнень і неможливості досягнення справжнього задоволення.

Персоніфікація *Nel teatro del mondo, gli attori si divorano tra loro* [66, с. 47] – *У світовому театрі актори зжирють одне одного* [64, с. 73] створює образ світу у вигляді місця, де люди ведуть постійну боротьбу за виживання, а також й за самоствердження.

Таким чином, окреслені стилістичні особливості сприяють яскравій передачі філософських ідей та емоцій Сальваторе Ла Порта у його книзі «Хвала

гніву. Чому ми повинні гніватися частіше і більше» та їхньої значущості в інтелектуальному ландшафті нашого часу. Використані прийоми не лише збагачують текст, але допомагають створити складний і деталізований портрет людського буття, висвітлюючи суперечності та парадокси, що лежать в основі нашого існування.

Проведений аналіз стилістичних особливостей перекладу тексту книг Сальваторе ла Порта та Серджіо Бенвенуто українською мовою, дає змогу стверджувати, що обидва автори активно застосовують такі стилістичні засоби як епітети, метафори, порівняння, алюзії, синекдохи, персоніфікації. Приміром текст Сальваторе ла Порта містить тонкі посилання або алюзії на культурні або релігійні елементи, такі як Крішна, Аллах та І-цзин. Крішна та Аллах. У книзі Серджіо Бенвенуто містяться емпатичні конструкції, що використовуються для підкреслення марності людських прагнень і неможливості досягнення справжнього задоволення. Крім цього, у творі Сальваторе ла Порта виявлені інші літературні прийоми – повторення, риторичні запитання, анафора, перелелізм. Тобто, можна сказати, що автор використовує ширший набір стилістичних приомів.

Таким чином, можемо узагальнити, що окреслені стилістичні особливості сприяють яскравій передачі особливостей психології людини у творі «Хвала гніву. Чому ми повинні гніватися частіше і більше» Сальваторе Ла Порта та філософських ідей та емоцій Серджіо Бенвенуто у книзі «Зневіра. Муки байдужості». Український переклад обох книг майстерно зберігає стилістичні особливості, присутні в оригінальному італійському тексті.

2.4. Питання відтворення граматичних особливостей перекладу книг «Хвала гніву. Чому ми повинні гніватися частіше і більше» та «Зневіра. Муки байдужості» українською мовою

Основними граматичними особливостями, що виникають в процесі італійсько-українського перекладу науково-популярних текстів, як це визначено в пункті 1.3, є наступні:

- 1) структура речення може відрізнятись;
- 2) відрізняються форми та часи дієслова (система дієвідмінювання дієслів);
- 3) потрібне узгодження іменників і займенників;
- 4) правильне використання роду іменників (в італійській мові відсутній середній рід);
- 5) відсутність артиклів в українській мові.

Італійська та українська мови мають різну структуру речень. Італійські речення, як правило, довші та складніші, тоді як українські речення, як правило, коротші та простіші, тому однією з помітних граматичних особливостей перекладу з італійської на українську книги Сальваторе Ла Порта «Хвала гніву» є відмінності у структурі речень. В італійському оригіналі речення часто довгі та складні, містять багато підрядних речень та описових зворотів. Однак в українському перекладі речення переважно розбиті на коротші сегменти, кожен з яких виражає певну ідею або дію.

Така реструктуризація має на меті покращити читабельність та розуміння для українських читачів, оскільки довгі речення можуть бути менш поширеними в українській прозі. Наприклад, назва пункту італійською мовою звучить так: «*La giornata di una persona qualunque*» [67], що було перекладено українською як: «*День пересічної людини*» [65], тобто спостерігається спрощення.

Ще одним прикладом може бути наступний уривок:

Che ci debilita, incatenata alla nostra esistenza come un cavallo selvaggio in una stalla minuscola: devasta i nostri anni scacciandone via il senso, ammalando i nostri pensieri; indebolisce il nostro corpo divorandone le energie: ci strappa i capelli a ciocche, li fa imbiancare di colpo, passa le giornate a legare i muscoli del nostro collo con mani di scimmia finché, giorno dopo giorno, la tensione non ci avrà curvato come vecchi. [67, с. 148] – *Він нас паралізує, скутий способом нашого існування, - замкнений, як дикий мустанг в тісному стаді. Розпорошує наші роки,*

викорінюючи із них будь-який зміст, отруюючи наші думки. Послаблює тіло, висмоктуючи із нього енергію, вириває волосся жмутами або в одну мить вкриває його сивиною, безперервно здавлює нам шию мавпячими лапами – і так день за днем, аж поки не зігне нас у дугу, як старих. [65, с. 145]

Щоб адаптувати структуру речення до української мови, перекладачеві довелося розбивати довгі італійські речення на коротші, реорганізувати порядок слів і використовувати сполучники для зв'язку думок.

В італійському оригіналі використовується паралельна структура, де перераховуються різні негативні події (невдачі, розчарування тощо) з подальшим перерахуванням їхніх наслідків або пов'язаних з ними образів. В українському перекладі цей паралелізм також збережено, подаючи низку негативного досвіду, за яким слідують відповідні наслідки або ефекти. Така структурна послідовність допомагає ефективно передати авторський меседж в обох мовах:

Fallimento, delusione, il pozzo del rancore in cui ficcare la testa; la sua acqua senza luce in cui speriamo di affogare gli occhi, per non vedere chi siamo, per non concludere che se ogni cosa, ogni attimo, ogni svolta della nostra vita si muta in questo fango putrescente, nella sconfitta, allora l'unica variabile fissa nell'equazione siamo noi, e questo è tutto quel che c'è da dire al riguardo. [67, с. 149] – *почуття поразки, розчарування, глибоку криницю злості, куди навіть зазирнути лячно. Її вода така темна, що ми сподіваємося втопити в ній очі, аби не бачити, які ми насправді, аби усвідомити, що кожна річ, кожна мить, кожна зміна у нашому житті борсається у даній смердючій багнюці наших поразок.* [65, с. 146]

Хоча загальний зміст італійського оригіналу та українського перекладу збігається, існують відмінності в порядку слів та наголосах. В італійській версії речення починається зі слів «*Non accettiamo di rimanere in silenzio*» (*Ми не приймаємо залишатися у тиші*), тоді як в українському перекладі воно починається зі слів «*Проте ми і не погоджуємося на мовчання*»:

Non accettiamo di rimanere in silenzio, non ci riempiamo la bocca di fango per affogare una buona volta. [67, с. 150] – *Проте ми і не погоджуємося на мовчання, не забиваємо собі рота багном, аби захлинутися ним.* [65, с. 146]

Перекладач додав на початку речення «проте» і вилучив «rimanere» та «una buona volta». Така відмінність у структурі речення відображає синтаксичні відмінності між італійською та українською мовами, а також вибір перекладача для ефективної передачі задуманого змісту мовою перекладу

Наведені вище приклади ілюструють, як відмінності у структурі речень між італійською та українською мовами можуть впливати на плавність, ясність, а також зрозумілість перекладеного тексту. Рішення перекладача щодо структури речення мають на меті зберегти зміст і тональність оригіналу, адаптуючи останній до мовних конвенцій і стилістичних уподобань мови перекладу.

Італійська мова має складну систему дієвідмінювання дієслів, з багатьма часами та способами. Українська мова, з іншого боку, має простішу систему дієвідмінювання дієслів. Щоб перекласти італійські дієслова українською мовою, перекладачеві потрібно було вибрати відповідну форму дієслова та час, щоб передати задумане значення. Наприклад:

nessuno può vivere senza provare rabbia [67, с. 149] – *ніхто не може жити, не відчуваючи час від часу гніву.* [65, с. 146]

Італійська та українська мови мають різні системи відмінювання іменників та займенників. Щоб перекласти італійські іменники та займенники українською мовою, перекладачеві довелося коригувати форму слів відповідно до їхнього відмінка та роду. Наприклад:

i nostri pensieri – *наші думки.* В італійській мові «думка» чоловічого роду, тоді як в українській це жіночий рід.

Як згадувалося раніше, українська мова не має середнього роду, на відміну від італійської. Під вказаним розуміється, що перекладачеві доводиться визначати рід іменників, які не мають його в італійській мові. Наприклад, слово

"gatto" в італійській мові (що означає "кіт") – чоловічого роду, тоді як в українській мові воно може бути і жіночого і чоловічого роду.

Ще один приклад: *l'annuncio feroce dell'emicrania* – передвісник жорстокої мігрені.

Перекладач використала слово «передвісник» (чоловічий рід) замість «об'ява» (жіночий рід), повідомлення (середній рід). Відповідно інші члени речення узгоджуються з родом іменника.

В українській мові немає артиклів, як в італійській. Щоб вказати на визначеність чи невизначеність, перекладачеві довелося використовувати інші мовні засоби, такі як зміна форми іменника або вживання демонстративів. Наприклад, у фразі *la giornata di una persona qualunque* вираз *una persona qualunque* в італійській мові означає «будь-яка людина» була перекладена українською як «пересічна людина», що підкреслює не визначеність завдяки використанню слова «пересічна», тобто «будь-яка».

Таким чином, можемо узагальнити, що переклад книги «Хвала гніву. Чому ми повинні гніватися частіше і більше» Сальваторе Ла Порта українською мовою вимагав ретельної уваги до деталей, а також й глибокого розуміння обох мов і культур. Незважаючи на труднощі, перекладач зумів зберегти емоційну насиченість та філософську глибину оригінального тексту, зробивши його доступним для українського читача.

Проаналізуємо граматичні особливості перекладу з італійської мови на українську книги Серджо Бенвенуто «Зневіра. Муки байдужості».

У наступному прикладі перекладачеві довелося змінити структуру речення, щоб зробити його більш зрозумілим і лаконічним в українській мові. Оригінальний італійський текст починається з цитати: «*L'uomo*», *sosteneva Hegel, sarà davvero libero «solo circondandosi di un mondo interamente creato da lui»*. [66, с. 134] Це речення побудоване з прямої цитати, за якою слідує атрибуція («*sosteneva Hegel*»), а потім головне речення. Структура складна, головне речення містить пояснення та контекст до попередньої цитати. Український переклад має простішу структуру: *Людина, як стверджував Гегель, зможе по-*

справжньому почуватися вільною, тільки оточивши себе світом, від початку до кінця створеним нею самою. [64, с. 174] Тут речення починається з іменного словосполучення «Людина», далі йде атрибуція «як стверджував Гегель», а потім головне речення. Перекладач уникнув складнощів, пов'язаних із вбудовуванням прямої цитати в речення.

Розглянемо відмінності в структурі італійських і українських речень:

E i peccati, per il pensiero medievale, sono nel fondo illusioni. [66, с. 8] – *А гріхи за своєю природою, згідно із середньовічними віруваннями, це ілюзії.* [64, с. 24]

Le stesse tentazioni, per quanto tremende, sono parvenze, "fumo", anche se doloroso. [66, с. 9] – *Так і спокуси, хоч би якими страхітливими вони були, то лише видимість, «дим», хоча й болісний.* [64, с. 25]

Ma gli basta chiedere: "Chi sei e da dove vieni?" [66, с. 10] – *Але достатньо запитати у нього: «Хто ти й звідки?»* [64, с. 25]

У цих прикладах в італійських реченнях використовуються сполучники узгодження «е» (*i*), «та» (*але*) та підрядні сполучники «*per quanto*» (*проте*) для зв'язку між реченнями та вираження відношень між ідеями. Речення побудовані таким чином, щоб забезпечити плавний хід думок, передаючи при цьому відтінки значень.

В українських перекладах висловлюються аналогічні думки, але структура речень дещо відрізняється. В українській мові використовуються різні сполучники та синтаксичні структури для передачі того самого змісту, що призводить до того, що речення можуть бути довшими або структурованими по-іншому, ніж в італійському оригіналі. Крім того, українська мова може використовувати більше структур підрядності та речень для вираження складних взаємозв'язків між ідеями, що призводить до потенційних відмінностей у структурі речень.

Структура італійського речення складніша через включення прямої цитати, що приписується Гегелю, яка додає реченню глибини та нюансів. Це вимагає від читача уважніше стежити за ходом думки. На противагу цьому,

український переклад спрощує структуру, подаючи основну ідею безпосередньо, без включення цитати. Це може зробити речення більш зрозумілим для українських читачів, особливо тих, хто не знайомий з ідеями Гегеля. Загалом, хоча основний зміст перекладу збережено, відмінності у структурі речень підкреслюють вибір перекладача, який вирішив адаптувати текст до лінгвістичних та стилістичних умов української мови, зберігаючи при цьому суть оригінального повідомлення.

Як в італійському, так і в українському реченнях використовуються форми майбутнього часу дієслова для вираження майбутньої можливості або стану. Дієслово «*sarà*» (*буде*) в італійській мові відповідає дієслову «*зможє*» (*зможє*) в українській мові, зберігаючи узгодженість у передачі передбачуваного значення в обох мовах:

L'uomo sarà davvero libero solo circondandosi di un mondo interamente creato da lui [66, с. 134] – *Людина зможє по-справжньому почуватися вільною, лише оточивши себе світом, від початку до кінця створеним нею самою.* [64, с. 174]

Ще один приклад: *Ma oggi il mondo, proprio porque vi trionfa il progetto hegeliano di umanizzazione smisurata, a molti appare invivibile.* – *Але в наш час світ, саме через те, що в ньому переміг гегелівський проект необмеженої гуманізації, багатьом здається непридатним для життя* демонструє ситуацію, коли перекладачеві довелося змінити форму та час дієслова відповідно до контексту в українській мові. В оригінальному реченні італійською мовою використано теперішній час, тоді як в українському реченні використано минулий час, щоб показати, що проект гуманізації вже розпочався і все ще триває.

В італійському та українському реченнях іменники та займенники узгоджуються досить ефективно. Наприклад:

Il nostro sguardo si volge sempre più all'organismo psico-fisico, si distoglie da ciò che lo capta e lo trascende. [66, с. 135] – *Наш погляд все більше й частіше прикутий до психофізичного організму й відірваний від того, що його захоплює, що виходить за його межі.* [64, с. 175]

У представленому прикладі перекладачеві довелося узгодити іменники та займенники, щоб забезпечити ясність і точність української мови. В оригінальному реченні італійською мовою присутні займенники на позначення об'єкта погляду, аналогічно і в українському реченні на позначення того ж об'єкта використовується займенник «його».

Як в італійській, так і в українській версіях збережено правильне узгодження роду іменників. В італійській мові «*la perdita*» – жіночого роду, «*la sostanza*» – також жіночого роду. Аналогічно, в українській мові «*втрата*» і «*речовина*» – жіночого роду, що забезпечує граматичну точність перекладу:

La perdita Reale viene compensata da un vissuto soggettivo via sostanza chimica. [66, с. 142] – *Утрату Реального компенсують суб'єктивним досвідом за допомогою хімічної речовини.* [64, с. 183]

В італійській мові перед іменниками вживаються артиклі, які узгоджуються в роді і числі з іменником перед яким він стоїть. Однак, в українській мові артиклі відсутні. Ця різниця не впливає на загальний зміст речення, але відображає граматичні відмінності між двома мовами:

Esseri umani privi della libertà o dell'amore potranno vivere lo stesso felici con la fluoxetina. [66, с. 143] – *Особи, в яких відібрали свободу й кохання, зможуть попри все жити щасливими завдяки флуоксетину.* [64, с. 184]

Крім того, перекладачеві довелося змінити порядок слів, щоб забезпечити ясність і точність в українській мові.

Отже, основними граматичними особливостями перекладу з італійської на українську книги Серджо Бенвенуто «Зневіра. Муки байдужості» є відмінності в структурі речення, відрізняються форми та часи дієслів, необхідність узгодження іменників та займенників; правильне використання роду іменників, відсутність артиклів в українській мові. Загалом, український переклад демонструє ретельну увагу до граматичної точності, водночас ефективно передаючи авторський меседж цільовою мовою.

Узагальнимо виявлені спільні і відмінні граматичні особливості перекладу книг «Хвала гніву. Чому ми повинні гніватися частіше і більше» та «Зневіра.

Муки байдужості» українською мовою. В процесі перекладу обох творів перед викладачами постали певні труднощі обумовлені відмінностями в структурі речень, системі дієвідмінювання дієслів української та італійської мов, необхідності узгодження іменників і займенників, відсутністю середнього роду іменників в італійській мові та відсутністю артиклів в українській мові. Італійські речення, як правило, довші та складніші, тоді як українські речення, як правило, коротші та простіші. Щоб адаптувати структуру речення до української мови, перекладачам довелося розбивати довгі італійські речення на коротші, реорганізувати порядок слів і використовувати сполучники для зв'язку думок. Італійська мова має складну систему дієвідмінювання дієслів, з багатьма часами та способами, що вимагає адаптації перекладу. Крім того, італійська та українська мови мають різні системи відмінювання іменників та займенників. Щоб перекласти італійські іменники та займенники українською мовою, перекладачам довелося коригувати форму слів відповідно до їхнього відмінка та роду. Потрібно відмітити, що окреслені особливості характерні для обох аналізованих текстів.

Отже, переклад книг Сальваторе ла Порта «Хвала гніву. Чому ми повинні гніватися частіше і більше» та Серджіо Бенвенуто «Зневіра. Муки байдужості» вимагав ретельної уваги до деталей та глибокого розуміння обох мов і культур. Незважаючи на труднощі, перекладачам вдалося зберегти емоційну насиченість та наукову глибину оригінальних текстів, зробивши їх доступним для українського читача.

2.5. Провідні прийоми перекладу оригінального тексту книг Сальваторе ла Порта та Серджіо Бенвенуто українською мовою

У процесі перекладу з італійської на українську книги «Хвала гніву» Сальваторе Ла Порта для передачі лексичних, граматичних та стилістичних особливостей оригіналу використані різні прийоми, зокрема такі як калькування, перестановка, додавання, опущення, компенсація та заміна.

Метод калькування передбачає використання слів або фраз з мови оригіналу (італійської) в мові перекладу (українській) для збереження оригінального значення та колориту. Наприклад, слово «*genocidio*» (*геноцид*) збережено в українському перекладі, щоб передати всю вагу значення терміна. Прикладом калькування може слугувати переклад виразу «*la realtà che percepriamo è soltanto una corrente superficiale*» [67, с. 55] на «*реальність, якою ми її бачимо, – це лише морська гладь*», де структура італійської фрази точно відтворена в українській мові. [65, с. 55]

Перекладач може перефразувати речення або абзаци, щоб краще відповідати граматиці та синтаксису мови перекладу. Наприклад, речення *Le nostre città sono piene dei segni di questo furore* [67, с. 171] змінено на *У наших містах можна відшукати чималу купу ознак цього гніву*. [65, с. 165]

Перестановку застосовано, у фразі «*L'essere umano può fare a meno di tante cose, nella vita.*» [67, с. 106], в українській мові порядок слів змінено на «*Людина може обійтися в житті без багатьох речей.*» [65, с. 111]

Також перестановки присутні у реченнях:

Negli ultimi anni, poi, anche le scie di vapore sono aumentate parecchio. [67, с. 139] – *До того ж останнім часом частішали випадки слідів пари.* [67, с. 135]

Speriamo che li ispiri a essere uomini e donne migliori di noi, perché ce n'è un bisogno estremo. [67, с. 55] – *Сподіваймося, що він надихне їх стати кращими за нас чоловіками й жінками, тому що в цьому є нагальна потреба.* [65, с. 143]

Іноді слова або фрази потрібно додавати, щоб передати повне значення цільовою мовою. Наприклад в процесі перекладу речення *E se qualche potente subisce un torto, in quel momento, in quell'ambito, è un debole* [67, с. 170] додано фразу «*за певних часів і обставин*», щоб пояснити, що сильна людина, яка стає слабкою, робить це тимчасово і ситуативно:

І якщо комусь із можновладців доводиться переживати несправедливість за певних часів та обставин, тоді він виступає в ролі слабкого. [65, с. 165]

Прикладом також може слугувати фраза *Non sarebbe semplice la vita, altrimenti?* [67, с. 49], де «*altrimenti*» перекладено як «чи не так?», щоб передати значення «інакше».

Прикладом додавання може бути наступне речення, в якому перекладач суттєво розширила оригінальний текст для кращого розуміння читачами:

A volte le sorti mutano, e i più indifesi possono diventare aguzzini: perché abbiamo amato il popolo ebraico, senza terra e sparpagliato, usato come combustibile per una guerra talmente orrenda da sembrare irrealе? [67, с. 171] – Подекуди доля над нами насміхається, і тоді слабкі перетворюються на мучителів. Чому ми так любили єврейський народ, у якого відняли його землю, якого виганяли звідусіль, перетворюючи на паливо такої страшної війни, що вона видається нам тепер нереальною? [65, с. 165]

І навпаки, деякі слова або фрази можуть бути опущені, якщо вони є надлишковими або непотрібними в мові перекладу. Прикладом цього є пропуск «*ero convinti di raggiungere senza sforzo*» в українському перекладі, оскільки це мається на увазі в попередньому реченні.

За відсутності прямого еквівалента перекладач застосовує компенсацію, використовуючи інше слово або словосполучення зі схожим значенням. Прикладом цього може слугувати заміна «*stabile luoghi comuni*» на «*стійкі банальності*», щоб передати концепцію знайомих кліше.

Ще один приклад:

sinceramente che questa teoria venga falsificata dalla storia [67, с. 170] – сподіваюся, що перебіг історії доведе хибність цієї теорії. [65, с. 166]

Перекладач компенсував виразом «*перебіг історії доведе хибність*» оригінальний «*falsificata dalla storia*».

Перекладач може замінити слова або словосполучення іншими, які краще передають зміст або тон. Фраза «*l'amore crea nuovi confini*» (любов створює нові кордони) перекладена як «любов створює нові обмеження», що краще передає ідею любові як сили, яка встановлює нові кордони та обмеження. Італійський вираз: *in altre epoche gli abbiamo riservato* перекладено в *інші епохи і завдяки*.

Перекладач замінив «*gli abbiamo riservato*» на «*і завдяки*», щоб передати той самий зміст українською мовою.

Представимо частоту використання різних способів трансформації в процесі перекладу книги «Хвала гніву. Чому ми повинні гніватися частіше і більше» Сальваторе Ла Порта на рис. 2.1.

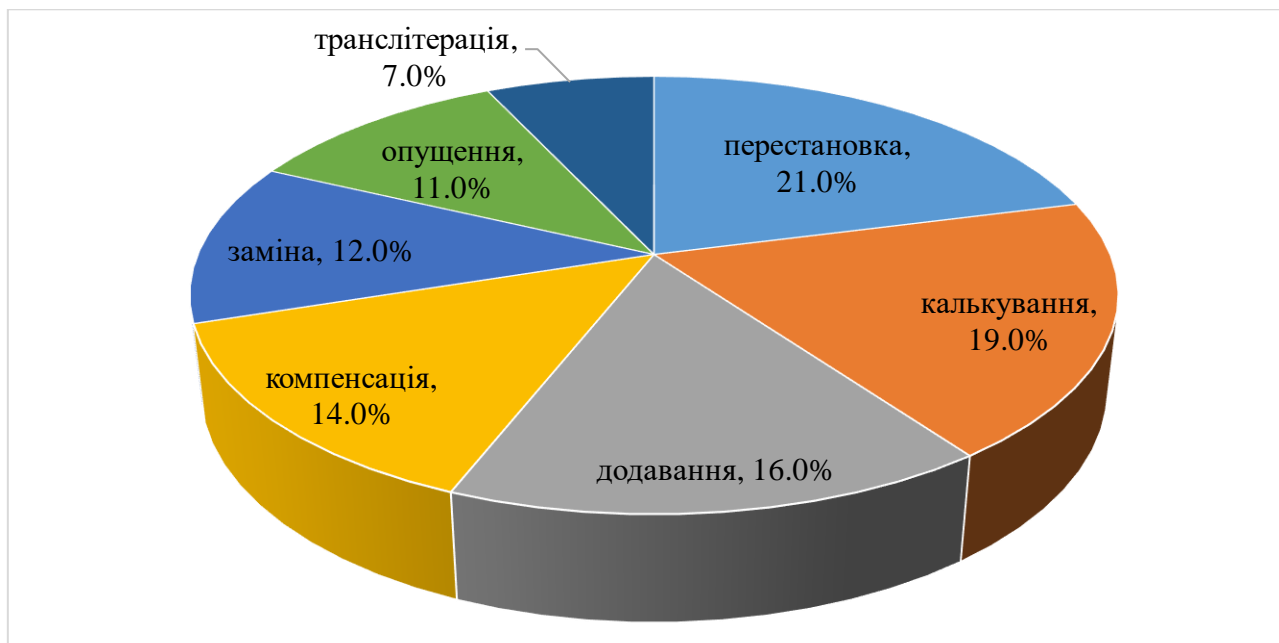

Рис. 2.1. Частота використання різних способів трансформації в процесі перекладу книги «Хвала гніву. Чому ми повинні гніватися частіше і більше» Сальваторе Ла Порта

Проаналізувавши текст оригіналу книги «Хвала гніву. Чому ми повинні гніватися частіше і більше» Сальваторе Ла Порта і її український переклад, можемо сказати, що найчастіше використовувався такий спосіб перекладу як перестановка (21,0%), що свідчить про те, що перекладач часто змінювала порядок слів, щоб забезпечити плавність і зв'язність української мови.

Метод калькування також часто використовується (19,0%), що свідчить про те, що перекладач прагнув зберегти буквально значення оригінального тексту, де це можливо.

Поширеність методу додавання свідчить про те що, перекладач досить часто додавав елементи для того, щоб український переклад ефективно передавав зміст оригінального тексту.

Компенсація використовується помірно, що свідчить про те, що перекладачеві іноді доводилося знаходити альтернативні вирази для передачі певних нюансів оригінального тексту українською мовою.

Методи заміни, опущення та транслітерації використовуються рідше, ніж інші.

Отже, виявлений розподіл різних методів трансформації свідчить про збалансований підхід до перекладу, з акцентом на забезпеченні як точності, так і читабельності української версії книги. Поєднання різноманітних методів перекладу забезпечує ефективну передачу суті та змісту оригінального тексту мовою перекладу з урахуванням мовних, культурних та контекстуальних відмінностей.

У перекладі з італійської на українську мову книги «Зневіра. Муки байдужості» були використані різні способи перекладу, щоб ефективно передати зміст та нюанси оригінального тексту.

Перекладач використовує калькування, щоб зберегти оригінальний зміст і тональність тексту. Наприклад, фраза «*la nostra reazione disforica*» перекладається як «*наша дисфорійна реакція*», що зберігає той самий рівень формальності та технічності.

Прикладом транслітерації може бути наступне речення:

Sigmund Freud (1856-1939) scrive un saggio nel 1915... [66, с. 87] – *Зигмунд Фрейд (1856-1939) у 1915 році написав роботу...* [64, с. 120]

Перекладач може додавати слова або фрази, яких немає в оригінальному тексті, для покращення розуміння або акцентування уваги, для більшої ясності або для забезпечення контексту. Наприклад:

Ogni lutto, insomma, è ambivalente. [66, с. 88] – *Фактично, будь-яка скорбота за своєю природою амбівалентна.* [64, с. 121] У цьому прикладі вставлено вираз «*за своєю природою*».

Це доповнення допомагає підкреслити твердження і передати ідею. Воно підвищує чіткість і переконливість висловлювання, гарантуючи, що читач зрозуміє його зміст.

У цьому прикладі перекладач додав слово «націлена» і розширив вираз «*eliminazione*» до «знищення зв'язку»:

La malinconia è anch'essa un lavoro di eliminazione di un oggetto perduto, che può portare al suo contrario: alla mania [66, с. 90] – Меланхолія це теж робота, націлена на знищення зв'язку зі втраченим об'єктом, що може призвести до її протилежності: манії. [64, с. 125]

Solo che nella malinconia questa ostilità non si indirizza più al bene perduto... [66, с. 91] – Різниця лише в тому, що у випадку меланхолії оця ворожість більше не спрямована на втрачений об'єкт. [64, с. 127]

Тут на початку речення вставлено доповнення «Різниця лише в тому, що у випадку». Наведене доповнення слугує для введення контрасту між двома ситуаціями і підкреслює, що наступне твердження буде висвітлювати конкретну різницю. Воно спрямовує розуміння читача і готує його до подальшого пояснення різниці між трауром і меланхолією.

В обох прикладах додавання трансформує структуру речення, надаючи вступні фрази, які підвищують ясність, підкреслюють ключові моменти та спрямовують розуміння читача. Зазначені доповнення гарантують, що перекладені речення ефективно передають зміст оригінального тексту, зберігаючи при цьому зв'язність і читабельність мови перекладу.

Опущення передбачає пропуск певних слів або фраз, які можуть бути надлишковими або непотрібними в мові перекладу. Перекладач може опустити певні слова або фрази, якщо вони не є суттєвими для загального змісту тексту. Наприклад:

...l'oggetto amato attira anche odio e rancore da parte del soggetto. Di fatto, questa tesi è stata presto contestata da alcuni allievi di Freud: un oggetto attira sentimenti ambivalenti proprio perché esso viene a mancare. [66, с. 98] – ... дорогий для них об'єкт викликає ненависть і образу з боку суб'єкта. Це твердження згодом заперечували деякі учні Фрейда: об'єкт викликає амбівалентні почуття саме через його втрату. Завжди існує аспект образу на померлого. [64, с. 139]

В перекладі опущено слова *anche* (також) та *Di fatto* (насправді).

Компенсація передбачає заміну слів або словосполучень альтернативними варіантами, які передають передбачуване значення в мові перекладу. Наприклад:

Sigmund Freud (1856-1939) scrive un saggio nel 1915, Lutto e malinconia, dove riporta le due sindromi impressionanti, malinconia e mania, a due esperienze «normali», comprensibili a tutti: iscrive la malinconia nella fenomenologia del lutto, e riporta l'eccitazione maniacale all'esperienza della festa. [66, с. 87]

Зигмунд Фрейд (1856-1939) у 1915 році написав роботу «Скорбота і меланхолія», в якій проводить аналогію між двома яскраво вираженими синдромами, як-от меланхолія і манія, порівнюючи їх із двома «нормальними», зрозумілими всім переживаннями: він вписує меланхолію в феноменологію трауру, а маніакальне збудження зараховує до переживання свята. [64, с. 120]

В оригінальному тексті двічі використовуються дієслова «*riporta*» («*riporta le due sindromi impressionanti...*», «*riporta l'eccitazione maniacale...*»), але в перекладі їх замінено різними виразами: «*проводить аналогію*» та «*зараховує*». Це зроблено для збереження стилістичної рівноваги і ясності в українському тексті.

Перестановка передбачає зміну порядку слів або фраз, щоб переклад краще відповідав синтаксису та структурі мови перекладу. Наприклад:

Il lutto è la nostra reazione disforica - l'opposto di euforica - alla perdita di un qualsiasi bene che abbia per noi valore... [66, с. 92] – Скорбота це наша дисфорійна (протилежність ейфорійній) реакція на втрату чогось, що має для нас велику цінність... [64, с. 122]

...il soggetto si identifica a esso, per cui, invece di prendersela con l'oggetto svanito, si accanisce contro il proprio Io [66, с. 106] – суб'єкт ідентифікує себе з ним, а тому спрямовує всю свою злість на власне Я, замість того, щоб злитися на втрачене. [64, с. 131] Перекладач переставляє слова в реченнях для покращення зрозумілості та плавності викладу.

Заміна передбачає заміну певних слів або словосполучень еквівалентами, які є більш доречними або ідіоматичними в мові перекладу. Наприклад:

Ritroviamo qui, in termini diversi, la dialettica tra Ira, Amore e Accidia che i medievali vedevano all'opera nella loro amorosa malinconia. [66, с. 68] – Тут ми маємо справу з діалектикою між Гнівом, Любов'ю та Зневірою, яку середньовічні люди розглядали в творах про свою любовну меланхолію. [64, с. 98]

В оригіналі використано вираз «in termini diversi» (в інших термінах), який у перекладі відсутній. Замість цього перекладач додає вираз "ми маємо справу", що не є дослівним перекладом, але передає загальну ідею контексту. Тому тут відбулася заміна на альтернативний варіант, які краще передають задуманий зміст.

Проведений аналіз перекладу книги Серджіо Бенвенуто «Зневіра. Муки байдужості» свідчить, що аналогічно до твору Сальваторе Ла Порта «Хвала гніву. Чому ми повинні гніватися частіше і більше», найбільш поширеним був метод перестановки (рис. 2.2).

Рис. 2.2. Частота використання різних способів трансформації в процесі перекладу книги Серджіо Бенвенуто «Зневіра. Муки байдужості»

Можемо сказати, що, незважаючи на незначні відмінності, загалом співвідношення застосованих методів перекладу в аналізованих творах є подібним. Подібно до твору охарактеризованому в попередньому пункті, в

перекладі книги С. Бенвенуто найменша частота виявлена щодо застосування методів заміни, опущення та транслітерації.

Наведені приклади демонструють різноманітність методів перекладу, що застосовуються для забезпечення точності та ефективності перекладу з італійської на українську мову книги Серджіо Бенвенуто «Зневіра. Муки байдужості». Кожен метод стратегічно використовується для передачі суті оригінального тексту, забезпечуючи при цьому його читабельність і зв'язність у мові перекладу.

Найбільш поширеним був метод перестановки.

Провівши аналіз провідних прийомів перекладу оригінального тексту досліджуваних книг Сальваторе ла Порта та Серджіо Бенвенуто українською мовою, можемо узагальнити, що перекладачі застосовували подібні прийоми (рис. 2.3).

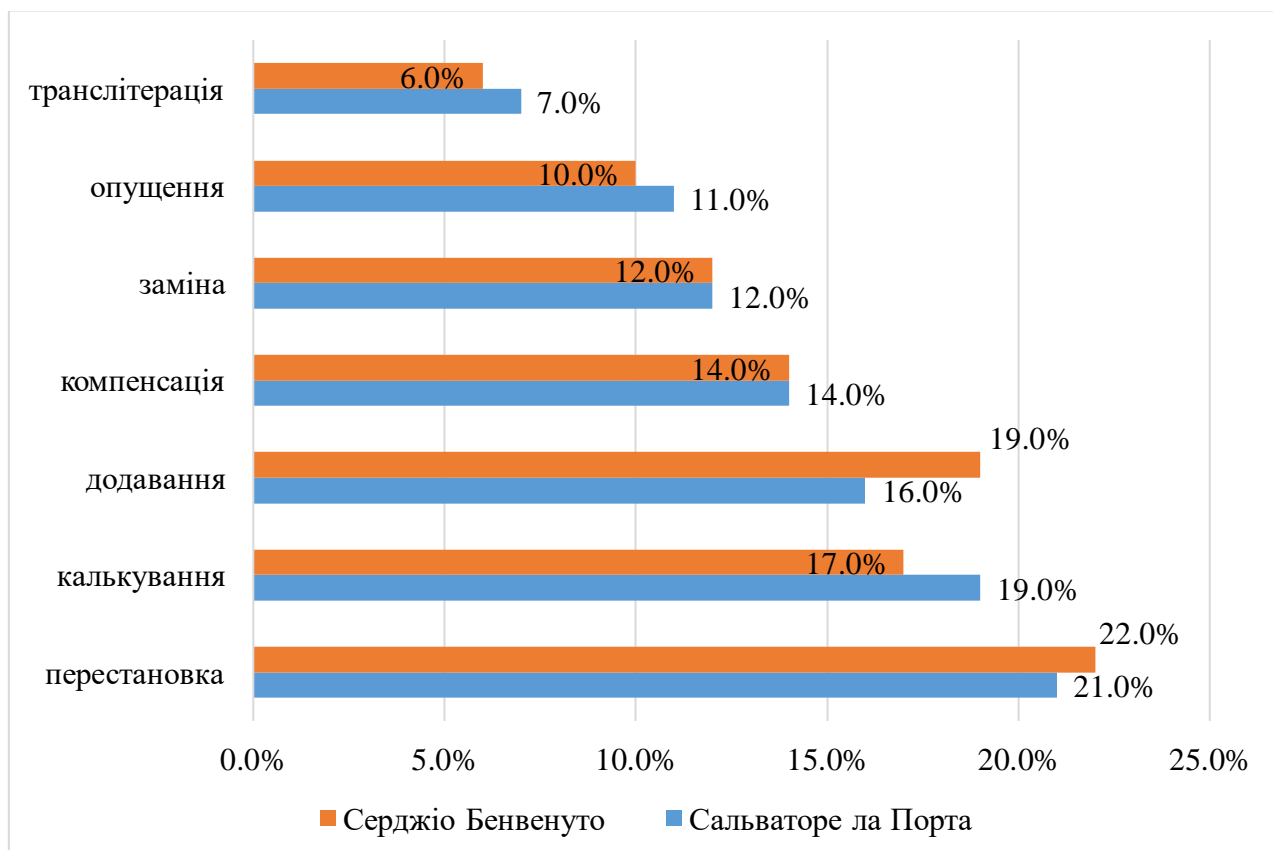

Рис. 2.3. Порівняння частоти використання різних способів трансформації в процесі перекладу книг Сальваторе ла Порта та Серджіо Бенвенуто

Порівняння частотності використання різних прийомів трансформації в процесі перекладу аналізованих книг виявило близьку схожість у використанні цих методів. Обидва переклади демонструють активне застосування перестановки, причому в перекладі книги Сальваторе ла Порта цей показник дещо нижчий – 21,0% порівняно з 22,0% у перекладі твору Серджіо Бенвенуто. Частота використання калькування у перекладі Ла Порта – 19,0%, у Бенвенуто – 17,0%. Крім того, обидва в обох перекладах часто застосовувалось додавання, хоча переклад книги Бенвенуто дещо перевищує переклад твору Ла Порта: 19,0% порівняно з 16,0% у Ла Порта. Компенсації та заміни використовували однаково часто в процесі перекладу книг обох авторів, відповідно 14,0% і 12,00%.

Загалом, незважаючи на незначні відмінності в частоті використання методів трансформації в обох перекладах, загальні закономірності вказують на аналогічний підхід до методології перекладу, застосований перекладачами обох книг.

ВИСНОВКИ

Таким чином, за результатами дослідження було досягнуто головну мету дослідження, яка полягала у тому, щоб виділити особливості перекладу італійських науково-популярних текстів українською мовою на прикладі книг Сальваторе ла Порта «Хвала гніву. Чому ми повинні гніватися частіше і більше» та Серджіо Бенвенуто «Зневіра. Муки байдужості». Підтвердженням зазначеного є відповіді на завдання, поставлені у вступі:

Було встановлено, що науково-популярні тексти представляють особливий вид наукових текстів, у яких авторка або автор наводить достовірну інформацію стосовно дослідження й знання в різноманітних наукових галузях у такій формі, що цю інформацію спроможна зрозуміти широка аудиторія. З огляду на те, що науково-популярні тексти є видом наукових текстів, останні завжди мають об'єктивну, достовірну й перевірену інформацію. Проте, у науково-популярних текстах на противагу звичайним науковим текстам, таку інформацію подають у зрозумілій, цікавій та доступній для цільової аудиторії мові. З окресленого складається враження, що у науково-популярних текстах ніби об'єднуються декілька стилів мовлення, до прикладу, публіцистичний і науковий, художній й науковий або навіть розмовний.

Було з'ясовано, що переклад науково-популярних текстів є багатограним явищем, яке супроводжується різними особливостями, основною з яких є врахування стилістичних і лексико-семантичних специфічних рис, зокрема наявність термінів та термінологічних сполучень. Провідними вимогами, яким має відповідати переклад науково-популярної літератури є повнота, логічність та чіткість викладу. Основні перекладацькі трансформації, що застосовуються в процесі перекладу науково-популярних текстів варіантний відповідник, транслітерування, калькування, контекстуальна заміна, конкретизація, додавання слова, вилучення слова, заміна, пермутація. Перекладачі слугують посередниками між науковою спільнотою та широкою громадськістю, відіграючи ключову роль у донесенні

наукових знань до широкої аудиторії. Завдяки тонкому підходу, що поєднує лінгвістичні знання, культурну обізнаність і наукову кмітливість, перекладачі сприяють поширенню знань і підвищенню наукової грамотності в глобальному масштабі.

Було визначено, що переклад італійських науково-популярних текстів українською мовою вимагає глибокого розуміння обох мов і культур, а також високого рівня майстерності та креативності. Подолання окреслених викликів вимагає не лише знання мови, а й глибокого розуміння італійської та української культур, наукових галузей та мистецтва ефективної комунікації. Перекладачі повинні прагнути знайти тонкий баланс між збереженням оригінального задуму тексту та забезпеченням його відповідності культурним і мовним нюансам української аудиторії.

Було встановлено, що Сальваторе Ла Порта та Серджіо Бенвенуто вважаються авторами науково-популярних текстів, оскільки вони написали ряд книг на різні наукові теми, які є доступними та цікавими для широкої аудиторії. Їхній стиль написання є чітким і лаконічним, що робить складні концепції легкими для розуміння. Вони також використовують реальні приклади та тематичні дослідження, щоб проілюструвати свої тези, що допомагає читачам відчувати зв'язок з матеріалом на особистому рівні. Крім того, їхні роботи позитивно сприймаються як науковцями, так і широким загалом, що забезпечило їм авторитет експертів у своїх галузях. Загалом, здатність зазначених авторів ефективно та цікаво доносити наукові ідеї принесла їм репутацію науково-популярних авторів.

Порівнявши лексичні особливості перекладу книг Сальваторе ла Порта «Хвала гніву. Чому ми повинні гніватися частіше і більше» та Серджіо Бенвенуто «Зневіра. Муки байдужості», було визначено, що обидва автори застосовують багату та різноманітну лексику, включаючи терміни, неологізми, емоційну лексику та ідіоматичні вирази, які можуть не мати прямих еквівалентів в українській мові. У книзі Сальваторе ла Порта є посилання на психологічні теорії та дослідження, які вимагають використання спеціалізованої термінології в

українській мові. У книзі Бенвенуто використовуються різні філософські терміни, пов'язані з християнством, містикою та духовністю потребують додаткового дослідження та аналізу для точного перекладу. Також Бенвенуто використовує філософську термінологію для дослідження екзистенційних тем та інтелектуальних концепцій. Ще однією особливістю тексту С. Бенвенуто є те, що автор посилається на літературні та історичні постаті, збагачуючи текст інтертекстуальною глибиною. Загалом, обидва тексти представляють складні лінгвістичні дискурси, які вимагають від перекладачів високої майстерності, щоб передати суть оригінальних творів українською мовою.

Аналіз стилістичних особливостей перекладу тексту книг Сальваторе ла Порта та Серджіо Бенвенуто українською мовою, дав змогу стверджувати, що обидва автори активно застосовують такі стилістичні засоби як епітети, метафори, порівняння, алюзії, синекдохи, персоніфікації. Приміром текст Сальваторе ла Порта містить тонкі посилання або алюзії на культурні або релігійні елементи, такі як Крішна, Аллах та І-цзин. Крішна та Аллах. У книзі Серджіо Бенвенуто містяться емоційні конструкції, що використовуються для підкреслення марності людських прагнень і неможливості досягнення справжнього задоволення. Крім цього у творі Сальваторе ла Порта виявлені інші літературні прийоми – повторення, риторичні запитання, анафора, паралелізм. Тобто, можна сказати, що автор використовує ширший набір стилістичних прийомів. Окреслені стилістичні особливості сприяють яскравій передачі особливостей психології людини у творі «Хвала гніву. Чому ми повинні гніватися частіше і більше» Сальваторе Ла Порта та філософських ідей та емоцій Серджіо Бенвенуто у книзі «Зневіра. Муки байдужості». Український переклад обох книг майстерно зберігає стилістичні особливості, присутні в оригінальному італійському тексті.

Узагальнимо виявлені спільні і відмінні граматичні особливості перекладу книг «Хвала гніву. Чому ми повинні гніватися частіше і більше» та «Зневіра. Муки байдужості» українською мовою. В процесі перекладу обох творів перед викладачами постали певні труднощі обумовлені відмінностями в структурі

речень, системі дієвідмінювання дієслів української та італійської мов, необхідності узгодження іменників і займенників, відсутністю середнього роду іменників в італійській мові та відсутністю артиклів в українській мові. Італійські речення, як правило, довші та складніші, тоді як українські речення, як правило, коротші та простіші. Щоб адаптувати структуру речення до української мови, перекладачам довелося розбивати довгі італійські речення на коротші, реорганізовувати порядок слів і використовувати сполучники для зв'язку думок. Італійська мова має складну систему дієвідмінювання дієслів, з багатьма часами та способами, що вимагає адаптації перекладу. Крім того, італійська та українська мови мають різні системи відмінювання іменників та займенників. Щоб перекласти італійські іменники та займенники українською мовою, перекладачам довелося коригувати форму слів відповідно до їхнього відмінка та роду. Потрібно відмітити, що окреслені особливості характерні для обох аналізованих текстів. Отже, переклад книг вимагав ретельної уваги до деталей та глибокого розуміння обох мов і культур. Незважаючи на труднощі, перекладачам вдалося зберегти емоційну насиченість та наукову глибину оригінальних текстів, зробивши їх доступним для українського читача.

Наведені приклади демонстрували різноманітність методів перекладу, що застосовуються для забезпечення точності та ефективності перекладу з італійської на українську мову книги Серджіо Бенвенуто «Зневіра. Муки байдужості». Кожен метод стратегічно використовується для передачі суті оригінального тексту, забезпечуючи при цьому його читабельність і зв'язність у мові перекладу. Найбільш поширеним був метод перестановки.

В загальному, не дивлячись на незначні відмінності в частоті використання методів трансформації в обох перекладах, загальні закономірності вказують на аналогічний підхід до методології перекладу, застосований перекладачами обох книг. Зазначений факт можна пояснити тим, що як тим, що обидва твори перекладала Любов Котляр (Сальваторе ла Порта «Хвала гніву. Чому ми повинні гніватися частіше і більше» у співавторстві з Наталею Суполкіною), так і тим, що науково-популярні тести мають спільні особливості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабятинська Ю. О., Гроза І. М., Гусейнова К. С. Лексико-семантичні особливості перекладу науково-популярних текстів. *Нова філологія*. 2020. №80. Т. 1. С. 38–40.
2. Бевз Н. В. Переклад як культурний феномен: герменевтико-комунікативний аспект: автореф. дис. ... канд. філос. наук :09.00.04; Харк. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2010. 20 с.
3. Бондарчук О. В., Воробйова О. П. Засоби експресії в англомовному науковопопулярному тексті й шляхи її відтворення в українськомовному перекладі. Збірник наукових праць «Нова філологія». 2021. № 84. С. 33-37. URL: https://ktpmam.kpi.ua/wp-content/uploads/2021/12/%D0%91%D0%BE%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%80%D1%87%D1%83%D0%BA-%D0%9E.%D0%92._%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F.pdf (дата звернення: 10.01.2024)
4. Гречина Л. Б. До проблем лексичних труднощів перекладу науково-технічної літератури. *Вісник Житомирського державного університету*. 2011. № 57.
5. Гудманян А. Галицька Х. Граматичні та синтаксичні особливості перекладу англомовних військово-політичних текстів. *Advanced Linguistics*. 2022. № 10. С. 52–58.
6. Демиденко О., Гутарева Є. Стилїстичні особливості перекладу англомовних текстів з психології українською мовою. *Advanced Linguistics*. 2022. №10. С. 40-45. URL: <http://al.fl.kpi.ua/article/view/267054> (дата звернення: 01.03.2024)
7. Добржанська В. Врахування особливостей текстів науково-популярного та наукового характеру при організації роботи студентів неспеціальних факультетів по їх перекладу. 2002. № 9. С. 265-269. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vg_2002_9_57 (дата звернення: 02.03.2024)

8. Дячук Н. В., Білюк І. Л. Теоретичні аспекти перекладу науково-технічних текстів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог: Вид-во НаУОА, 2023. Вип. 17(85). С. 49–53. URL: http://eprints.zu.edu.ua/37208/1/NZ_Filologiiia_Vyp_17%2885%29%20%282%29-%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B8-49-53.pdf (дата звернення: 08.01.2024)
9. Івахненко А. О. Основи наукових досліджень у галузі перекладознавства: конспект лекцій. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. 64 с.
10. Калініченко А. І. Науковий текст як об'єкт перекладу. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи: зб. наук. праць. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. Вип. 61. С. 94-98. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/23674> (дата звернення: 06.01.2024)
11. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури: у 2-х ч. Вінниця: Нова книга, 2001. 302 с.
12. Ключник О. В., Грицик Г. О. Труднощі науково-технічного перекладу. Київ, 2013. URL: <http://conferences.neasmo.org.ua/node/1408>. (дата звернення: 07.01.2024)
13. Коновалова В. Б., Петрусенко І. Є. Жанрово-стилістичні проблеми перекладу науково-популярних текстів. Актуальні проблеми філологічної науки: сучасні наукові дискусії: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Одеса : МГУ, 2018. С. 196–199. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/caf2fc93-0450-4d41-aaf7-a1cf4750754e/content> (дата звернення: 09.01.2024)
14. Король Т. Г. Англомовна науково-популярна стаття в галузі управління як об'єкт перекладу. *Мова і міжкультурна комунікація*. 2019. № 2. С. 230–237.
15. Кривенко О.В. Цимбалиста О.А. Граматичні перекладацькі трансформації під час перекладу англійськомовних текстів публіцистичного

стилю.. *Науковий вісник ХДУ. Серія Германістика та міжкультурна комунікація*. 2020. № 1. С. 91–96.

16. Кузьменко Н. Жанрово-стилістичні особливості перекладу науково-технічних текстів. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. Збірник наукових праць. Випуск 1(19). Відп. ред. Фабіан М.П. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика». 2021. С. 81-89.

17. Лагута Т. М., Вержанська О. М. Науково-популярні тексти під час навчання фахової мовленнєвої діяльності іноземних студентів-філологів. Викладання мов у вищ. навч. закл. освіти на сучас. етапі. *Міжпредметні зв'язки*. 2012. Вип. 20. С. 84–90. URL: <https://ekhnuir.karazin.ua/server/api/core/bitstreams/5fa43ead-c0bd-4f95-bc9d-b393cc8fa208/content> (дата звернення: 10.01.2024)

18. Линтвар О. М. Індивідуальний авторський стиль (ідіостиль), ідіолект автора художнього твору. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2014. Вип. 44. С. 160–162. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2014_44_50 (дата звернення: 03.03.2024)

19. Макоєд Н. О. Формування у майбутніх інженерів умінь перекладу фахових текстів із застосуванням комп'ютерних тех-нологій : автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. Одеса, 2002. 21 с.

20. Максимов С. Є. Практичний курс перекладу (англійська та українська мови). Теорія та практика перекладацького аналізу тексту для студентів факультету перекладачів та факультету заочного та вечірнього навчання: навч. посіб. Київ: Ленвіт, 2006. 157 с.

21. Марченко Н. В. Підбір варіативних відповідників у процесі адекватного перекладу. *Мова і культура*. 2012. № 15. С. 334–341.

22. Москалюк О. В. Специфіка перекладу науково-технічних текстів та особливості їх сприйняття. *Закарпатські філологічні студії*. 2020. Вип. 14. Том 2. С. 103-107. URL: http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/14/part_2/21.pdf (дата звернення: 11.01.2024)

23. Орешич Ю. С. Науково-популярний текст: до проблеми визначення. *Нова філологія*. 2017. №. 70. С. 137–140.
24. Осіпа Л. В. Переклад технічних текстів з використанням систем автоматизованого перекладу. *Вісник національного транспортного університету. Серія «Технічні науки»*. Вип. 1(34). Київ. 2016. С. 328–333.
25. Пальчевська О. С., Маланюк М. С., Саламін Н. А. Граматичні аспекти перекладу науково-популярної статті українською мовою. *Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис»*. 2022. №12. С. 132–136. URL:
26. Пилипчук О. Еквівалентність у контрастивному аналізі з погляду професора Ю.О. Жлуктенка. *Іноземна філологія*. 2011. №123. С. 367–374.
27. Раєвська І. В. Tradurre ed interpretare dall'italiano all'ucraino. Письмовий та усний переклад з італійської мови українською: метод. посіб.; Одес. нац. ун-т імені І. І. Мечникова. Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2021. 84 с.
28. Рибалко І. В., Ткач Л. М. Особливості перекладу наукових текстів: Навч. посібник. Дніпропетровськ: НМетАУ, 2013. 52 с.
29. Савіч Т., Шаповал А. Лінгвопрагматичний аспект перекладу англійських телесеріалів медичної спрямованості українською мовою. *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського*. 2020. № 31. С. 342–359.
30. Саламін Н. Особливості аналізу і перекладу науково-популярної статті (за матеріалами ресурсу BBC). *Мовний простір сучасного світу* : тези доповідей VII Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів і молодих учених (м. Київ, 26 травня 2023 р.) / орг. комітет: Куранова С. І. (голова) та ін.; Національний університет «Києво-Могилянська академія», Кафедра загального і слов'янського мовознавства та ін. Київ: НаУКМА, 2023. С. 190-194. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e7d4d713-fb01-418f-9e77-ab8d43fed681/content> (дата звернення: 12.01.2024)

31. Селіванова О. О. Проблема диференціації перекладацьких трансформацій. *Нова філологія*. 2012. №50. С. 201-208. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Novfil_2012_50_58. (дата звернення: 14.01.2024)
32. Серджіо Бенвенуто. Видавництво Анетти Антоненко. URL: <https://anetta-publishers.com/authors/155> (дата звернення: 05.03.2024)
33. Соколовська С. Ф. Функціонально-комунікативний аспект науково-популярного дискурсу. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2006. № 26. С. 204–208.
34. Трифонова Г. В., Драчова Ю. О. Особливості перекладу художніх фільмів з італійської мови на українську. *Вісник Маріупольського державного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2018. №19. С. 354-359. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vmdu_2018_19_52. (дата звернення: 15.01.2024)
35. Трифонова Г. В., Мірко А. О. Проблеми перекладу італійського гумору українською мовою у кінострічці «Приборкання норавливого». *Вісник Маріупольського державного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2019. №21. С. 192-199. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vmdu_2019_21_30. (дата звернення: 16.01.2024)
36. Четверікова О. Р. Комунікативні та лінгвокультурологічні передумови дослідження науково-популярного тексту. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. Серія «Філологічні науки». 2016. Вип. 35. С. 178–183.
37. Шляхова В. Лінгвістичні особливості перекладу наукового тексту. *Освіта й управління*. 2012. № 2-3. С. 66-72.
38. Basile S. Salvatore La Porta e Villaggio Maori Edizioni: la nascita della casa editrice, il suo percorso e le sue finalità. *Siciliareport*. 12 Luglio 2020. URL: <https://www.siciliareport.it/il-personaggio/salvatore-la-porta-e-villaggio-maori-edizioni-la-nascita-della-casa-editrice-il-suo-percorso-e-le-sue-finalita/> (дата звернення: 04.03.2024)
39. Bonomi I., Masina A., Morgana S., Piotti M. *Elementi di linguistica italiana*. Roma: Carocci, 2010. 342 p.

40. Broks P. *Understanding Popular Science*. Open University Press, 2006. 200 p.
41. Common Grammar Mistakes Explained. Guides. 20.09.2023. URL: <https://guides.mclibrary.duke.edu/scientificwriting/mistakes> (дата звернення: 17.01.2024)
42. Essay Writing: Common Grammatical and Mechanical Errors. *Monroecollege*. 2024. URL: <https://monroecollege.libguides.com/c.php?g=589208&p=4072942> (дата звернення: 19.01.2024)
43. Fazio S. M. Salvatore La Porta: «Bisogna aver cura della rabbia e timore dell'amore. È la regola principale della civiltà». *Sicilymag*. 03 Dicembre 2019. URL: <https://www.sicilymag.it/salvatore-la-porta-bisogna-aver-cura-della-rabbia-e-timore-dellamore-e-la-regola-principale-della-civiltà.htm> (дата звернення: 05.03.2024)
44. Gaudio Del S. Per una descrizione linguistica dell'ucraino. *Quaderni di Linguistica e Studi Orientali. Working Papers in Linguistics and Oriental Studies*. 2016. № 2. P. 209-233. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/228595616.pdf> (дата звернення: 18.01.2024)
45. Habib M. 99 most common grammar mistakes. *Writer*. 2024. URL: <https://writer.com/blog/a-live-grammar-checklist-the-most-common-grammar-mistakes/> (дата звернення: 21.01.2024)
46. Kobyakova I.K. Grammatical Aspects of Translation. *Філологічні трактати*. 2018. № 10(2). С. 60–66.
47. Lutkevich B. Natural language processing (NLP). *Techtarget*. 2024. URL: <https://www.techtarget.com/searchenterpriseai/definition/natural-language-processing-NLP> (дата звернення: 23.01.2024)
48. Muftah A. *Translation as Communication across Languages and Cultures*. New York: Juliane House, 2016. 164 p. URL: https://www.academia.edu/43202393/Translation_as_Communication_across_Languages_and_Cultures (дата звернення: 22.01.2024)
49. Musacchio M. T. Scientific controversies and popular science in translation. Rewriting, transediting or transcreation? *Lingue e Linguaggi*. 2019. №29.

P. 481-507. URL: https://www.academia.edu/69930510/Scientific_controversies_and_popular_science_in_translation_Rewriting_transediting_or_transcreation (дата звернення: 23.01.2024)

50. Nurken A. Distinctive features of popular science discourse. *World Science*. Kazakhstan. November 2017. № 11(27). Vol. 2. P. 32-35.

51. Organizing Your Social Sciences Research Paper. University of Southern California. 19.01.2024. URL: <https://libguides.usc.edu/writingguide/grammar> (дата звернення: 24.01.2024)

52. Pearson J. Terms in Context. *Studies in Corpus Linguistics*. Philadelphia: John Benjamins Publishing Co., 1998. P. 9-40.

53. Psychological Fiction. Studysmarte. 2024. URL: <https://www.studysmarter.co.uk/explanations/english-literature/literary-devices/psychological-fiction/> (дата звернення: 20.04.2024)

54. Sandrini P. LSP Translation and Globalization. *Insights into Specialized Translation*. Germany: Peter Lang. 2006. P. 107-120. URL: https://www.academia.edu/3763566/LSP_Translation_and_Globalization (дата звернення: 25.01.2024)

55. Saroukhil A., Ghalkhani O., Hashemi A. A Critical Review of Translation: A Look Forward Morteza. *International Journal of Education & Literacy Studies*. April 30, 2018. Vol.6. Issue 2. P. 101-110. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1182995.pdf> (дата звернення: 26.01.2024)

56. Scientific translation techniques. *Translatorthoughts*. 15.02.2015. URL: <https://translatorthoughts.com/2016/02/scientific-translation-techniques/> (дата звернення: 22.01.2024)

57. Sergio Benvenuto. Il progetto della psichiatria fenomenologica. *Dialegesthai*. Rivista telematica di filosofia [in linea], anno 6 (2004). URL: <https://purl.org/mdd/sergio-benvenuto-03> (дата звернення: 06.03.2024)

58. Shankland S. Why We're Obsessed With the Mind-Blowing ChatGPT AI Chatbot. *CNET*. 19.02.2023. URL: <https://www.cnet.com/tech/computing/why-were-all-obsessed-with-the-mind-blowing-chatgpt-ai-chatbot/> (дата звернення: 18.01.2024)

59. Visconti J. *Lingua e Diritto Livelli di Analisi*. – Milano: LED, 2010. 377 p. URL: <https://www.lededizioni.com/lededizionallegati/442-9-Visconti-Linguaediritto.pdf> (дата звернення: 21.01.2024)
60. Werner E. Science of Translation. In: Brunn, S., Kehrein, R. (eds) *Handbook of the Changing World Language Map*. Springer, Cham. 2019. URL: https://link.springer.com/referenceworkentry/10.1007/978-3-319-73400-2_105-1#citeas (дата звернення: 23.01.2024)
61. What to Know About Translating from English to Italian. *Smartling*. 2024. URL: <https://www.smartling.com/resources/101/what-to-know-about-translating-from-english-to-italian/> (дата звернення: 24.01.2024)
62. Wille L. Specialist Languages in Use and Translation. *On controversies surrounding specialist languages*. Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowski, 2014. P. 11-21.
63. Yakubava V. Structural semantic, communicative and pragmatic peculiarity of the popular science text. *Даследаванні на германській і славянській філології = Acta Germano-Slavica* : збірник наукових аргументацій. 2015. P. 90–98.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

64. Бенвенуто С. Зневіра. Муки байдужості; пер. з італ. Л. Котляр, Н. Суполкіної. Львів: Видавництво Анетти Антоненко; Київ: Ніка-Центр, 2021. 200 с.
65. Ла Порта С. Хвала гніву. Чому ми повинні гніватися частіше і більше; пер. з італ. Л. Котляр. Львів: Видавництво Анетти Антоненко; Київ: Ніка-Центр, 2021. 176 с.
66. Benvenuto S. *Accidia. La passione dell'indifferenza*. Società editrice Il Mulino, Bologna, 2008. 158 p.
67. La Porta S. *Elogio della rabbia. Perché dovremmo incazzarci di più e meglio*. Il Saggiatore S.r.l., Milano, 2019. 178 p.

ЛЕКСИКОГРАФІЧНІ ДЖЕРЕЛА

68. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. — К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. — 1728 с.
69. Пономарева О. О. Українсько-італійський словник Hoepli. — Milano : Ulrico Hoepli Editore, 2020. — 1008 с.
70. Словник італійсько-український, українсько-італійський: 75 000 слів та словосполучень / автор-укладач О. Мазур. — Донецьк: Глорія, 2012. — 608 с.
71. Сучасний італійсько-український українсько-італійський словник: 42 000 слів + табл. неправ. дієслів / ред.-уклад. О.В. Зав'язкін; пер. з рос. І.Г. Данилюка, ред. Ю.Є. Єфременкова. — Донецьк: БАО, 2011. — 528 с.
72. Dizionario Treccani Online. URL: <https://www.treccani.it/vocabolario/>
73. Garzanti Linguistica Online. URL: <https://www.garzantilinguistica.it/>
74. Prokopovych M. Dizionario Hoepli ucraino. Ucraino-italiano, italiano-ucraino. — Hoepli, 2021. — 912 p.

RIASSUNTO

L'obiettivo dello studio è stato quello di evidenziare le peculiarità della traduzione di testi di divulgazione scientifica italiani in ucraino sull'esempio dei libri di Salvatore la Porta "Elogio della rabbia. Perché dovremmo incazzarci di più e meglio" e di Sergio Benvenuto "Accidia. La passione dell'indifferenza".

I principali problemi che possono sorgere nel processo di traduzione di testi divulgativi italiani in ucraino sono le differenze lessicali, stilistiche e grammaticali, la non equivalenza della terminologia scientifica, lo stile e il tono specifici, la struttura e la sintassi delle frasi, ecc.

I testi di divulgazione scientifica sono un tipo speciale di testi scientifici in cui l'autore fornisce informazioni affidabili sulla ricerca e sulle conoscenze in vari campi scientifici in una forma che può essere compresa da un vasto pubblico. Poiché i testi di divulgazione scientifica sono un tipo di testi scientifici, questi ultimi contengono sempre informazioni oggettive, affidabili e verificabili. Tuttavia, nei testi di divulgazione scientifica, a differenza dei testi scientifici convenzionali, tali informazioni sono presentate in un linguaggio comprensibile, interessante e accessibile al pubblico di riferimento. Sembra che i testi di divulgazione scientifica combinino diversi stili di discorso, ad esempio giornalistico e scientifico, artistico e scientifico, o addirittura colloquiale.

La traduzione di testi di divulgazione scientifica è un fenomeno multiforme che si accompagna a varie peculiarità, la principale delle quali è la considerazione delle specificità stilistiche, lessicali e semantiche, in particolare la presenza di termini e combinazioni terminologiche. I requisiti principali che devono essere soddisfatti quando si traduce letteratura scientifica divulgativa sono la completezza, la logica e la chiarezza della presentazione. Le principali trasformazioni traduttive utilizzate nel processo di traduzione dei testi di divulgazione scientifica sono: equivalente variante, traslitterazione, calco, sostituzione contestuale, concretizzazione, addizione, omissione e ricategorizzazione.

È stato stabilito che la traduzione di testi scientifici divulgativi italiani in ucraino richiede una profonda comprensione di entrambe le lingue e culture, oltre a un alto livello di abilità e creatività. I traduttori devono sforzarsi di trovare un delicato equilibrio tra il mantenimento dell'intento originale del testo e la garanzia che esso sia adeguato alle sfumature culturali e linguistiche del pubblico ucraino.

Il processo di traduzione del libro "Accidia. La passione dell'indifferenza" di Sergio Benvenuto dall'italiano all'ucraino ha comportato un attento studio di ogni unità lessicale, assicurandosi di preservare l'essenza e il significato del testo originale, adattandolo al contesto linguistico e culturale della lingua di arrivo. . Il traduttore deve utilizzare una serie di tecniche, come la ricerca di equivalenti appropriati per la terminologia specialistica, la creazione di nuove parole o frasi per trasmettere neologismi e l'uso del linguaggio figurato per ricreare immagini vivide e simbolismi presenti nel testo originale.

Durante la traduzione del libro "Elogio della rabbia. Perché dovremmo incazzarci di più e meglio" di Salvatore La Porta in ucraino, sono state utilizzate efficacemente diverse tecniche letterarie per trasmettere l'opinione dell'autore sull'importanza di accettare la rabbia e di impegnarsi per la crescita spirituale. L'uso di epiteti, metafore, similitudini, sineddoci e altre figure linguistiche contribuisce a creare una narrazione ricca e coinvolgente, mentre le costruzioni tematiche e le ripetizioni rafforzano i temi chiave del testo.

Nel processo di traduzione dall'italiano all'ucraino dei libri di Salvatore la Porta "Elogio della rabbia. Perché dovremmo incazzarci di più e meglio" e di Sergio Benvenuto "Accidia. La passione dell'indifferenza" sono state utilizzate diverse tecniche per trasmettere le caratteristiche lessicali, grammaticali e stilistiche dell'originale, tra cui il calco, trasposizione, addizione, omissione, compensazione e ricotegarizzazione.